

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Μεταπτυχιακή εργασία «Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα»

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια

Νικολάου Ερασμία - Σπυριδούλα

ΑΘΗΝΑ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2018

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ»
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ερασμία – Σπυριδούλα Νικολάου

Αθήνα, Ιανουάριος 2018

Τριμελής Επιτροπή

Ολυμπία Καμινάρη-Κλήμη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου
(Επιβλέπουσα)

Βασίλειος Κέφης, Κοσμήτορας Σχολής Επιστημών Οικονομίας και Δημόσιας
Διοίκησης Παντείου Πανεπιστημίου

Χαράλαμπος Οικονομίδης, Αναπληρωτής Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Ερασμία – Σπυριδούλα Νικολάου, 2018.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας, εξολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό.

Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για

κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται στο συγκεκριμένο έγγραφο εκφράζουν τις απόψεις του συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Παντείου Πανεπιστημίου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη	Σελ. 5
Abstract	Σελ. 6
Πρόλογος	Σελ. 7
Εισαγωγή	Σελ. 8
Κεφάλαιο 1	
Κοινωνική Οικονομία - βασικές έννοιες - ορισμοί	
1.1 Εισαγωγή	Σελ. 10
1.2 Κοινωνική Οικονομία - Ορισμός	Σελ. 10
1.3 Ομάδες Κοινωνικής Οικονομίας	Σελ. 13
1.4 Αρχές Κοινωνικής Οικονομίας	Σελ. 14
1.5 Θεσμικό Πλαίσιο Κοινωνικής Οικονομίας	Σελ. 15
1.6 Ιστορική αναδρομή της Κοινωνικής Οικονομίας και ο Ρόλος της ως Εναλλακτική Προοπτική Ανάπτυξης	Σελ. 18
1.7 Κοινωνική Επιχειρηματικότητα -Ορισμός	Σελ. 18
1.8 Αρχές Οργανισμών και Επιχειρήσεων στην Κοινωνική Οικονομία	Σελ. 20
1.9 Τομείς Δραστηριοποίησης Κοινωνικών Επιχειρήσεων	Σελ. 21
1.10 Διαφορές Κοινωνικών Επιχειρήσεων με Συμβατικές Επιχειρήσεις	Σελ. 22
1.11 Βιώσιμη – Αειφόρος Ανάπτυξη	Σελ. 24
Κεφάλαιο 2	
Κοινωνική Οικονομία σε Ευρώπη και Ελλάδα	
2.1 Εισαγωγή	Σελ. 25
2.2 Η Κοινωνική Οικονομία στη Διεθνή Κοινότητα και την Ευρώπη	Σελ. 25
2.3 Η Εξέλιξη του Τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας στη Διεθνή Κοινότητα και την Ευρώπη	Σελ. 28
2.4 Οι Εναλλακτικές Πιστώσεις και η Μικροπίστωση – Crowdfunding	Σελ. 30
2.5 Η Εξέλιξη του Τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας στην Ελλάδα	Σελ. 32
2.6 Η Συμβολή του Τρίτου Τομέα στην Απασχόληση και την Κοινωνική Συνοχή	Σελ. 38
Κεφάλαιο 3	
Μοντέλα Κοινωνικών Επιχειρήσεων στην Ελλάδα	
3.1 Εισαγωγή	Σελ. 42
3.2 Συνεταιρισμός	Σελ. 42

3.3	Αγροτικοί Συνεταιρισμοί	Σελ. 47
3.4	Αστικοί Συνεταιρισμοί	Σελ. 48
3.5	Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης	Σελ. 49
3.6	Αστικά Σωματεία	Σελ. 51
3.7	Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις	Σελ. 52
3.8	Εταιρίες Περιορισμένης Ευθύνης με Χαρακτηριστικά Κοινωνικής Οικονομίας	Σελ. 52
3.9	Το Μοντέλο της Θερμοκοιτίδας Επιχειρήσεων	Σελ. 54
3.10	Εταιρίες Λαϊκής Βάσης	Σελ. 54
3.11	Ιδρύματα	Σελ. 55
3.12	Επιχειρήσεις της Αυτοδιοίκησης	Σελ. 55

Κεφάλαιο 4

Δυσκολίες Ανάπτυξης, Προοπτικές Κοινωνικών Επιχειρήσεων, Κοινωνική Ευθύνη και Κοινωνικός Απολογισμός και Έλεγχος Επιχειρήσεων

4.1	Εισαγωγή	Σελ. 57
4.2	Δυσκολίες Ανάπτυξης του Τρίτου Τομέα στην Ελλάδα	Σελ. 57
4.3	Προοπτικές του Τρίτου Τομέα και των Κοινωνικών Επιχειρήσεων	Σελ. 59
4.4	Τρόποι Ανάπτυξης Κοινωνικής Οικονομίας και Κοινωνικών Επιχειρήσεων	Σελ. 61
4.5	Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (Ε.Κ.Ε.)	Σελ. 62
4.6	Κοινωνικός Έλεγχος, Κοινωνικός Απολογισμός και Κοινωνική Λογιστική	Σελ. 64
4.7	Μέτρηση Επίδοσης Κοινωνικών Επιχειρήσεων	Σελ. 66
4.8	Η Παγκοσμιοποίηση της Κοινωνικής Οικονομίας	Σελ. 67

Κεφάλαιο 5

Συμπεράσματα – Απολογισμός - Προτάσεις

	Βιβλιογραφία	Σελ. 72
--	--------------	---------

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η κοινωνική οικονομία και οι κοινωνικές επιχειρήσεις μέσα από διάφορες μορφές που συναντάμε αποτελούν τη λύση για την καταπολέμηση της ανεργίας, της φτώχειας, του κοινωνικού αποκλεισμού και τη δημιουργία σταθερής και ουσιαστικής ανάπτυξης σε κάθε κοινωνία. Ως εκ τούτου η κοινωνική οικονομία και οι κοινωνικές επιχειρήσεις έχουν αναπτυχθεί ραγδαία τα τελευταία χρόνια, όπου λόγω της κρίσης ο ρόλος του Τρίτου τομέα και της κοινωνικής επιχειρηματικότητας είναι πιο σημαντικός από ποτέ. Όλο και μεγαλύτερος αριθμός ατόμων (ευπαθών και μη) συμμετέχουν καθημερινά με έντονο ενδιαφέρον σε κοινωνικές επιχειρήσεις. Η κοινωνική οικονομία συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής, την οικονομική ανάπτυξη, την αύξηση της απασχόλησης και γενικά την καταπολέμηση των διακρίσεων του κοινωνικού αποκλεισμού και της φτώχειας.

Τέλος από τη πλευρά των επιχειρήσεων της αγοράς θα πρέπει μέσα από τον κοινωνικό έλεγχο - απολογισμό και την κοινωνική ευθύνη να γίνουν προσπάθειες για την προσέλευση του αγοραστικού κοινού και γενικά τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Λέξεις κλειδιά: Κοινωνική Οικονομία, Κοινωνική Επιχειρηματικότητα, Συνεταιρισμοί, Τρίτος τομέας, Κοινωνική ευθύνη

ABSTRACT

The social economy and the social enterprises through the various forms we meet are the solution to combat unemployment, poverty, social exclusion and the creation of stable and meaningful development in every society. As a result, the social economy and social enterprises have developed rapidly in recent years, where, due to the crisis, the role of Third Sector and social entrepreneurship is more important than ever. An increasing number of people (both vulnerable and non-vulnerable) are involved every day with a strong interest in social enterprises. The social economy contributes to improving quality of life, economic growth, increasing employment and, in general, combating discrimination against social exclusion and poverty.

Finally, from the point of view of the enterprises of the market, it is necessary through social control - review and social responsibility to make efforts to attract buyers and, in general, to achieve sustainable development.

Key words: Social Economy, Social Entrepreneurship, Cooperatives,
Third sector, Social responsibility

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα μελέτη εκπονήθηκε στα πλαίσια του μεταπτυχιακού προγράμματος «Οικονομική Επιστήμη» του τμήματος Δημόσιας Διοίκησης του Παντείου Πανεπιστημίου.

Ο τίτλος της εργασίας είναι «Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα»

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα την επιβλέπουσα καθηγήτρια κα. Καμινάρη Όλγα καθώς, υπήρξε σημαντικός παράγοντας τόσο στην επιλογή του θέματος (μέσα από τις παραδόσεις του μαθήματος της αποφάσισα να εμβαθύνω τις γνώσεις και την έρευνα μου στον τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας) όσο και στην ολοκλήρωση της εργασίας μέσα από τη βοήθεια και την συμπαράσταση της.

Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένεια μου για την στήριξη της και να αφιερώσω την συγκεκριμένη εργασία στον πατέρα μου που δυστυχώς δεν βρίσκεται πλέον κοντά μου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μέσα σε ένα κόσμο όπου ο νεοφιλελευθερισμός και η παγκοσμιοποίηση αποτελούν αυτοσκοπό και οι βασικές ανάγκες του ανθρώπου περιθωριοποιούνται, η κοινωνική οικονομία προβάλλει πλέον σαν μοναδική λύση και ελπίδα.

Με την καθημερινή συρρίκνωση της κρατικής πρόνοιας και τη συνεχώς αυξανόμενη εμπλοκή του ιδιωτικού – κερδοσκοπικού τομέα στις κοινωνικές υπηρεσίες, η κοινωνική οικονομία εκτός από τεράστια ιδεολογική θεωρία πρωτοστατεί στην οικονομία και την κοινωνία. Αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για να δώσει λύσεις στην οικονομική κρίση και τις συνέπειες της. Η κοινωνική οικονομία και οι κοινωνικές επιχειρήσεις μέσα από διάφορες μορφές που συναντάμε αποτελούν εναρκτήριο λίθο για την καταπολέμηση της ανεργίας, της φτώχειας, του κοινωνικού αποκλεισμού και τη δημιουργία σταθερής και ουσιαστικής ανάπτυξης σε κάθε κοινωνία.

Ως εκ τούτου η κοινωνική οικονομία και οι κοινωνικές επιχειρήσεις έχουν αναπτυχθεί ραγδαία τα τελευταία χρόνια. Ιδιαίτερα στην Ελλάδα όπου λόγω της κρίσης ο ρόλος του Τρίτου τομέα και της κοινωνικής επιχειρηματικότητας είναι πιο σημαντικός από ποτέ. Όλο και μεγαλύτερος αριθμός ατόμων (ευπαθών και μη) συμμετέχουν καθημερινά με έντονο ενδιαφέρον σε κοινωνικές επιχειρήσεις.

Στόχος της παρούσας μελέτης είναι η βαθύτερη και ουσιαστική κατανόηση των όρων κοινωνική οικονομία, κοινωνική επιχειρηματικότητα, Τρίτος τομέας.

Απόρροια και συμπέρασμα που προκύπτει είναι η αναγκαιότητα και η επιβεβλημένη ανάπτυξη του Τρίτου τομέα στην Ελλάδα για την βελτίωση του κοινωνικού και οικονομικού συστήματος της χώρας. Η κοινωνική οικονομία θα αποτελέσει το δίαυλο που θα συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής, την οικονομική ανάπτυξη, την αύξηση της απασχόλησης και γενικά την καταπολέμηση των διακρίσεων του κοινωνικού αποκλεισμού και της φτώχειας.

Ακόμη από τη πλευρά των επιχειρήσεων θα πρέπει μέσα από τον κοινωνικό έλεγχο - απολογισμό και την κοινωνική ευθύνη να γίνουν προσπάθειες για την προσέλευση του αγοραστικού κοινού και γενικά τη βιώσιμη ανάπτυξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ – ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ - ΟΡΙΣΜΟΙ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι βασικοί εννοιολογικοί προσδιορισμοί της Κοινωνικής Οικονομίας και των κοινωνικών επιχειρήσεων. Ακόμη εξετάζονται τα χαρακτηριστικά, οι στόχοι και οι αρχές του Τρίτου Τομέα και γίνεται αναφορά στην Αειφόρο ανάπτυξη.

1.2 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ - ΟΡΙΣΜΟΣ

Η οικονομική κρίση, η παγκοσμιοποίηση και οι αλλαγές στις κοινωνικές παροχές προκαλούν οδυνηρές επιπτώσεις στους πολίτες. Παρατηρούνται λοιπόν, κοινωνικό-οικονομικές πρωτοβουλίες που δεν ανήκουν στο δημόσιο τομέα, αλλά ούτε και στον ιδιωτικό κερδοσκοπικό τομέα. Ανήκουν σε μια ιδιαίτερη περιοχή που καλείται *κοινωνική οικονομία*.

Ανάμεσα στο κράτος και τον ιδιωτικό τομέα δημιουργείται ένας τρίτος τομέας αυτός της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας.

Στον όρο της Κοινωνικής Οικονομίας αποδίδεται μια σειρά από εναλλακτικές έννοιες όπως είναι ο Τρίτος Τομέας, ο μη Κερδοσκοπικός Τομέας, η Αλληλέγγυα Οικονομία, *Κοινωνική Οικονομία της Αγοράς*, η Εναλλακτική Οικονομία και η Οικονομία του μη κέρδους.

Ο Τρίτος τομέας της οικονομίας επεκτείνεται τόσο σε δραστηριότητες οικονομικές, όσο και κοινωνικές. Οι οικονομικές δραστηριότητες αφορούν το πρότυπο οργάνωσης της βιοτεχνικής ή χειροτεχνικής δημιουργίας, καθώς και της συνεταιριστικής δραστηριότητας. Βασικά χαρακτηριστικά τους είναι οι μικρού μεγέθους επιχειρήσεις, η δημοκρατική τους διοίκηση, η ικανοποίηση νέων αναγκών στις οποίες,

δεν μπορούν να ανταποκριθούν οι δύο άλλοι τομείς της οικονομίας και η ένταξη των νέων οργανώσεων σε ένα αποκεντρωμένο σύστημα.

Η σύγχρονη δομή της οικονομίας περιλαμβάνει:

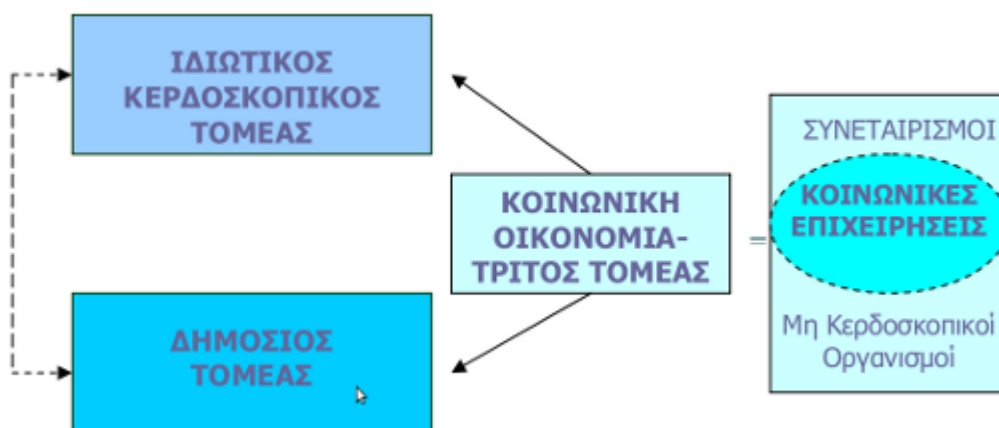
- 1) Τον Δημόσιο τομέα που προσφέρει υποδομές και υπηρεσίες και επενδύσεις για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη
- 2) Τον Ιδιωτικό τομέα που λειτουργεί με βάση τους όρους της αγοράς
- 3) Την Κοινωνική Οικονομία

Η έννοια Κοινωνική Οικονομία δεν έχει ευρέως αποδεκτό ορισμό. Από πολλούς μελετητές Κοινωνική Οικονομία ή Τρίτος τομέας αποτελεί τον χώρο ανάμεσα στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα στον οποίο, διεξάγονται οικονομικές δραστηριότητες με οικονομικούς και κοινωνικούς σκοπούς και στόχους.

Σύμφωνα με την ΕΕ θεσμικά η Κοινωνική Οικονομία αναφέρεται και περιλαμβάνει θεσμοθετημένες οντότητες , οι δραστηριότητες των οποίων ανταποκρίνονται σε κοινωνικά ακάλυπτες ανάγκες και βεβαίως ανάγκες των μελών τους (Ντούλια Θ. Κοινωνική οικονομία και Κοινωνική επιχειρηματικότητα).

Ακόμη ένας άλλος ορισμός για την Κοινωνική Οικονομία είναι ότι ο Τρίτος τομέας αποτελεί το χώρο της οικονομίας που βρίσκεται ανάμεσα στον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα της οικονομίας και στον οποίο διεξάγονται οικονομικές δραστηριότητες με κοινωνικούς και οικονομικούς σκοπούς και στόχους (Χρυσάκης Μ., Ζιώμας Δ., Χατζαντώνης Δ., Καραμητροπούλου Ντ., Προοπτικές Απασχόλησης στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας)

Ωστόσο μέσα από τον ορισμό και την ορολογία της η Κοινωνική Οικονομία αποτελεί διφορούμενη έννοια καθώς, συνδυάζει τόσο το κοινωνικό όσο και το οικονομικό κομμάτι. Αυτός ο «παράταιρος» συνδυασμός είναι που δημιουργεί το χώρο ανάμεσα στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα. Αυτός ο τρίτος τομέας είναι που συνδυάζει αυτές τις δύο αλληλοσυμπληρωματικές έννοιες.

Εντούτοις, στην Ευρωπαϊκή Ένωση υπάρχουν σημαντικές διαφορές στις χρήσεις του όρου Κοινωνική οικονομία, τρίτος τομέας, τρίτο σύστημα, μη κερδοσκοπικός τομέας, εθελοντικός τομέας κ.λπ. Μερικές φορές υπάρχουν ακόμη αποκλίσεις στον ορισμό μεταξύ περιφερειών εντός μιας χώρας. Για να προσδιοριστεί η φύση της αναγνώρισης του Τρίτου Τομέα για κάθε χώρα, εκπονήθηκαν τα ακόλουθα κριτήρια:

- Εσωτερική συνδεσιμότητα μεταξύ τμημάτων του Τρίτου Συστήματος: αυτή η εσωτερική σύνδεση μπορεί να εδραιωθεί σε ποικίλους βαθμούς, όπως συνεργασίες, βοηθήματα(τεχνικά, οικονομικά, κ.λπ.), οργανώσεις ευεξίας και τομεακή και διατομεακή βάση δίκτυα και ούτω καθεξής. Το επίπεδο συνοχής και το αίσθημα ένταξης των φορέων, το πεδίο καθώς και η ικανότητα του κλάδου να ακουστεί μπορεί να καθοριστεί από το βαθμό στον οποίο ο Τρίτος τομέας είναι εσωτερικά συνδεδεμένος. Προκειμένου να προσδιοριστεί ο βαθμός συνδεσιμότητας, μελετήσαμε τις ενδοκλαδικές δομές που ενώνουν παρόμοιους οργανισμούς εντός ενός τομέα ή μεταξύ τομέων και συμπράξεις μεταξύ επιχειρήσεων και δομών επιχειρήσεων που ενώνουν οργανισμούς κάθε είδους σε μια ενιαία εγκάρσια ομάδα.

- Αναγνώριση του Τρίτου τομέα εκ μέρους του νομοθετικού και θεσμικού κοινού: αυτό μπορεί να εξαρτηθεί από τις δημοσιονομικές και κανονιστικές καταστάσεις, την ανάπτυξη και τη χρηματοδότηση, πολιτικές, δημόσιοι φορείς για εκπροσώπηση και διαβούλευση, ακόμη και μια υπουργική υπηρεσία αφιερωμένη στον τομέα.

- Ορατότητα του Τρίτου Τομέα στα ΜΜΕ και στην επιστημονική κοινότητα: η αναγνώριση του Τρίτου τομέα από το ευρύ κοινό εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την προβολή στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και την επιστημονική κοινότητα. Έρευνα και στατιστικές γνώσεις, αναγνώριση των μέσων ενημέρωσης και διάφορες δραστηριότητες και επιδείξεις σχετικά με τον Τρίτο τομέα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, (THE ENTERPRISES AND ORGANIZATIONS OF THE THIRD SYSTEM: A STRATEGIC CHALLENGE FOR EMPLOYMENT, Pilot Action « Third System and Employment » of the European Commission, Centre international de recherches et d'information sur l'économie publique, sociale et coopérative –Ciriec).

1.3 ΟΜΑΔΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Οι πρώτες κοινωνικές οργανώσεις εμφανίζονται τον 19^ο αιώνα στις οικονομικά ανεπτυγμένες χώρες με τη μορφή συνεταιριστικών επιχειρήσεων ή μη κερδοσκοπικών ενώσεων.

Ο Τρίτος τομέας ωστόσο, διακρίθηκε από τον ιδιωτικό και δημόσιο σχετικά πρόσφατα.

Στις βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες η ομαδοποίηση των δραστηριοτήτων της Κοινωνικής Οικονομίας γίνεται ανάλογα

1. Με τη θεσμική προσέγγιση – νομικό, θεσμικό καθεστώς
2. Την κανονιστική προσέγγιση – κοινές αρχές που υπηρετούν

A. Ομαδοποίηση με βάση το νομικό, θεσμικό καθεστώς

- Συνεταιρισμοί
- Σωματεία, ενώσεις, μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί
- Κοινωνίες ή εταιρίες αλληλοβοήθειας
- Εθελοντικές, φιλανθρωπικές και μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, ιδρύματα
- Ταμεία αλληλοβοήθειας και αλληλοασφάλισης
- Κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις

- Μη κερδοσκοπικές παραγωγικές επιχειρήσεις
- Κοινωνικοί συνεταιρισμοί περιορισμένης ευθύνης
- Αναπτυξιακές συμπράξεις στο πλαίσιο της κ.π. Equal και οργανισμούς προώθησης της απασχόλησης (ιδιαίτερα στην Ιταλία, Γαλλία, Βρετανία και Ελλάδα).

B. Ομαδοποίηση βάσει του σκοπού που υπηρετούν και των αρχών από τις οποίες διέπονται

- Τοπικές παραγωγικές δραστηριότητες
- Ενώσεις εθελοντικής εργασίας
- Οργανώσεις γειτονίας/υπηρεσίες εγγύτητας
- Κοινωνικές πρωτοβουλίες για την υγεία, την παιδεία, την κατοικία και οργανώσεις ενίσχυσης του Τρίτου κόσμου
- Εναλλακτικές και «ηθικές» τράπεζες
- Μ.Κ.Ο.
- Αλληλέγγυα σχήματα – δίκτυα (πχ εναλλακτικά νομίσματα, δίκτυα παραγωγών πώλησης προϊόντων στους καταναλωτές χωρίς μεσάζοντες, ηθικό εμπόριο κα.) που αναπτύσσονται σε όλο τον κόσμο και τελευταία και στην Ελλάδα και τα οποία εμπεριέχουν κυρίως εθελοντικές δραστηριότητες και πρωτοβουλίες.

1.4 ΑΡΧΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Οι βασικές αρχές της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας οικονομίας είναι επιγραμματικά η δημοκρατικοποίηση, ο εξανθρωπισμός της κοινωνίας, οικολογικοποίηση και κοινωνικοποίηση της οικονομίας, η αλληλεγγύη, η αμοιβαιότητα, η αναδιανομή και η συμβολή στην τοπική ανάπτυξη. Αφορά μια οικονομία με βάση τις ανάγκες, την βελτίωση στις ανθρώπινες σχέσεις, στην ποιότητα ζωής και την αξιοποίηση από κάθε πλευρά του ανθρώπινου, φυσικού, κοινωνικού και οικολογικού κεφαλαίου.

Σε αντίθεση με τις συμβατικές οικονομίες η Κοινωνική οικονομία αποτελείται από τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

- Οι τοπικές προτεραιότητες των πληθυσμών να καθορίζονται από τους ίδιους
- Να δίνεται προτεραιότητα στον άνθρωπο και όχι στο κέρδος
- Αντιμετώπιση των κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων που αντιμετωπίζουν ευπαθείς ομάδες
- Κινητοποίηση του τοπικού κοινωνικού κεφαλαίου
- Δημιουργία δυνατοτήτων συνεχούς απασχόλησης
- Ανάπτυξη με βάση τις τοπικές ανάγκες (που δεν μπορεί να καλύψει το Κράτος) και δυνατότητες
- Ανάπτυξη αλληλέγγυων συλλογικών εγχειρημάτων και διαχείριση από τους ίδιους (ομάδα, τοπική κοινωνία)
- Προώθηση εθελοντικής εργασίας

1.5 ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Η οργανωμένη θεσμική υπόσταση στην Ελλάδα για την Κοινωνική Οικονομία καθορίζεται κυρίως από τον Ν. 4019/2011 « Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα και λοιπές διατάξεις», ΦΕΚ 216/30-09-11.

- Σύμφωνα με αυτόν τον νόμο και συγκεκριμένα το άρθρο 1 «ως Κοινωνική Οικονομία ορίζεται το σύνολο των οικονομικών, επιχειρηματικών, παραγωγικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων, οι οποίες αναλαμβάνονται από νομικά πρόσωπα ή ενώσεις προσώπων, των οποίων ο σκοπός σύμφωνα με το καταστατικό είναι η επιδίωξη του συλλογικού οφέλους και η εξυπηρέτηση γενικότερων κοινωνικών συμφερόντων»
- Ορίζεται ως «Συλλογικός σκοπός» η προώθηση των δράσεων συλλογικότητας και η προστασία κοινωνικών και οικονομικών πρωτοβουλιών τοπικού και ευρύτερου χαρακτήρα. Παραδείγματα τέτοιων δράσεων αποτελούν περιβαλλοντικές, πολιτιστικές δράσεις.

- Η «ένταξη» αφορά την κοινωνική ενσωμάτωση ατόμων που ανήκουν στις κοινωνικά ευπαθείς ομάδες στην απασχόληση.
- Ως «ευπαθείς ομάδες» θεωρούνται κοινωνικές ομάδες που η ένταξη τους στην οικονομική και κοινωνική ζωή δυσχεραίνεται λόγω σωματικής ή ψυχικής αναπηρίας, κοινωνικών και οικονομικών προβλημάτων.
- Με τον όρο «Κοινωνική φροντίδα» καλείται η παροχή αγαθών και υπηρεσιών σε συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού όπως παιδιά, ηλικιωμένοι, άτομα με αναπηρία ή χρόνιες παθήσεις.

Στόχοι του Νόμου 4019/2011

Οι βασικοί , γενικοί στόχοι της νομοθετικής αυτής αρχής αναφέρονται στα παρακάτω:

- Ενίσχυση της τοπικής ανάπτυξης και κοινωνικής συνοχής
- Κάλυψη κοινωνικών αναγκών
- Δημιουργία θέσεων εργασίας σε συνδυασμό με ένταξη ευάλωτων κοινωνικών ομάδων.

Συγκεκριμένα μέσα από την δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης στον κοινωνικό τομέα δίνεται η δυνατότητα σε ευάλωτες ομάδες να έχουν πρόσβαση στην απασχόληση και με αυτό τον τρόπο, να καταπολεμηθεί η φτώχεια, ο κοινωνικός αποκλεισμός και να ενισχυθεί η κοινωνική συνοχή και αλληλεγγύη. Ακόμη μέσα από αυτές τις κοινωνικές δράσεις προωθείται και ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού που πλήττεται από την ανεργία.

Ο Τρίτος Τομέας έχει προσελκύσει τον τελευταίο καιρό το ενδιαφέρον τόσο της πολιτικής όσο και της επιστημονικής κοινότητας για την βελτίωση της απασχόλησης. Για αυτό και η Ε.Ε. προωθεί την ανάπτυξη της Κοινωνικής Οικονομίας ως βασικό, κεντρικό άξονα για την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη στην Ευρώπη και την βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών της.

Εν συντομία οι σκοποί της Κοινωνικής Οικονομίας βάσει ερευνών είναι οι εξής:

1. Παράγει νέες θέσεις εργασίας αξιοποιώντας υφιστάμενες και νέες πηγές απασχόλησης.
2. Συμβάλλει στην κάλυψη κοινωνικών αναγκών που δεν καλύπτονται από το κράτος και τον ιδιωτικό τομέα και στη δημιουργία νέων οικονομικών δυνατοτήτων.
3. Συμβάλλει στη βελτίωση και στον εκσυγχρονισμό των τοπικών αγορών, στην τοπική ανάπτυξη, δικτύωση και επάρκεια σε αγαθά και υπηρεσίες από τοπικές αγορές.
4. Ανταποκρίνεται στην εξελισσόμενη δυναμική της προσφοράς και ζήτησης και συνδέεται με τις αλλαγές των τοπικών αναγκών, εξισορροπώντας την προσφορά και τη ζήτηση.
5. Συμβάλλει στην τόνωση της κατανάλωσης και στην αύξηση των εισοδημάτων.
6. Ενδυναμώνει την απασχόληση ευάλωτων κοινωνικών ομάδων που είναι αποκλεισμένες ή απειλούνται από κοινωνικό αποκλεισμό.
7. Συμβάλλει στην «δημιουργία» κοινωνικού τοπικού κεφαλαίου.
8. Ενισχύει την κινητοποίηση των τοπικών συντελεστών και των πολιτών, δημιουργώντας σχέσεις εμπιστοσύνης και αλληλεγγύης.
9. Προωθεί την κοινωνική συνοχή και ενδυναμώνει τον κοινωνικό ιστό σε τοπικό επίπεδο.
10. Συμβάλλει στη μείωση των γεωγραφικών ανισοτήτων και των τοπικών αποκλίσεων (Ντούλια Θ., Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα).

Ακόμη, θα αναφερθούμε και στον πιο πρόσφατο νόμο για την Κοινωνική Οικονομία. Ο νόμος 4430/16 που αφορά τη δημιουργία νομοθετικού πλαισίου για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα οικονομία, ως μορφή εναλλακτικής οργάνωσης των οικονομικών δραστηριοτήτων. Με τον παρόντα νόμο ρυθμίζονται θέματα σύστασης, λειτουργίας και διοικητικής εποπτείας των Φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας οικονομίας.

1.6 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΩΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Έχει αποδειχτεί πως δραστηριότητες με κοινωνικό περιεχόμενο είχαν αναπτυχθεί στην Ασία, τη Λατινική Αμερική, την Αφρική και την Μεσαιωνική Ευρώπη πριν από την εμφάνιση του Καπιταλισμού.

Στη Μεσαιωνική Ευρώπη αρχικά, οι επαγγελματικές συντεχνίες αντιμετωπίστηκαν αρνητικά. Στη συνέχεια όμως, μέσω ανασύστασης οι συντεχνίες παρουσιάζονται ως νέες συλλογικότητες Αλληλέγγυας Οικονομίας με την μορφή συνεργατικών ενώσεων για την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών.

Στα μέσα του 19^{ου} αιώνα αναγνωρίζονται ως ενώσεις (συνδικάτα, συνεταιρισμοί) κατά της Οικονομίας της Αγοράς και της βιομηχανοποιημένης Οικονομίας. Αργότερα δραστηριοποιούνται ως καταναλωτικοί συνεταιρισμοί, ενώ στις αρχές του 20^{ου} αιώνα και έως τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο οργανώνονται ως κλαδικές ενώσεις εργαζομένων.

Τις δεκαετίες 1950 - 1970 υπάρχει άνθηση των συνεταιρισμών και Κοινωνικών Επιχειρήσεων. Ωστόσο, πολλές από αυτές ενσωματώνονται στην Οικονομία της Αγοράς.

Τη δεκαετία του 1970 - 1980 μετά τον ορισμό της Κοινωνικής Οικονομίας από τον Ζακ Ντελόρ παρατηρείται ενδιαφέρον για τον Τρίτο Τομέα από το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ε.Μ.Ε.Σ., τον Ο.Ο.Σ.Α. και άλλους μεγάλους οργανισμούς στη Διεθνή κοινότητα.

1.7 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ - ΟΡΙΣΜΟΣ

Η κοινωνική επιχειρηματικότητα εκφράζεται μέσω της εφαρμογής επιχειρηματικών αρχών για την επίλυση κοινωνικών προβλημάτων. Οι κοινωνικοί επιχειρηματίες επιλύουν κοινωνικά προβλήματα διαταράσσοντας τα υπάρχοντα συστήματα, (Ο. Κυριακίδου/Ε. Σαλάβου, Κοινωνική Επιχειρηματικότητα).

Άλλοι ορισμοί παραθέτονται παρακάτω:

« Η κοινωνική επιχειρηματικότητα συνδυάζει την επινοητικότητα της συμβατικής επιχειρηματικότητας με μία αποστολή κοινωνικής αλλαγής», Seelo sand Mair.

«Η κοινωνική επιχειρηματικότητα περιλαμβάνει εκείνες τις δραστηριότητες και διαδικασίες που επιδιώκουν τον εντοπισμό και την αξιοποίηση ευκαιριών με στόχο την ενίσχυση της κοινωνικής ευημερίας μέσω της δημιουργίας νέων εγχειρημάτων ή της διαχείρισης υφιστάμενων οργανώσεων με καινοτομικό τρόπο», Zahra, Gedajlovic, Neubaum and Shulman (2009).

«Η κοινωνική επιχειρηματικότητα εκδηλώνεται όταν κάποιο άτομο ή ομάδα : 1) στοχεύει στη δημιουργία κοινωνικής αξίας, 2) έχει την ικανότητα να αναγνωρίζει και να αξιοποιεί ευκαιρίες για τη δημιουργία αυτής της αξίας, 3)χρησιμοποιεί την καινοτομία για τη δημιουργία και τη διάχυση της κοινωνικής αξίας, 4) αποδέχεται την ανάληψη υψηλού ρίσκου για τη δημιουργία και τη διάχυση της κοινωνικής αξίας, και 5) είναι ιδιαίτερα επινοητικό στην εξεύρεση των απαραίτητων πόρων για την ολοκλήρωση του κοινωνικού εγχειρήματος», Peredo and McLean (2006).

«Η κοινωνική επιχειρηματικότητα είναι μια διαδικασία που μπορεί να εκδηλωθεί από κάθε άτομο, ομάδα, δίκτυο, οργάνωση, ή σύμπραξη οργανώσεων που επιδιώκουν μεγάλης κλίμακας βιώσιμη αλλαγή μέσω καινοτόμων ιδεών για την αντιμετώπιση σημαντικών κοινωνικών προβλημάτων», Light (2006).

«Η κοινωνική επιχειρηματικότητα αποτελεί μια καινοτόμο δραστηριότητα δημιουργίας κοινωνικής αξίας που μπορεί να λάβει χώρα σε μη κερδοσκοπικό, εταιρικό ή κρατικό επίπεδο», Austin, Stevenson and Wei-Skillern (2006).

1.8 ΑΡΧΕΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Οι Κοινωνικές Επιχειρήσεις έχοντας ως γνώμονα την καινοτομία επικεντρώθηκαν και σε νέους τύπους υπηρεσιών όπως αναδόμηση προβληματικών συνοικιών, παροχή βοήθειας σε ηλικιωμένα άτομα και άτομα με ειδικές ανάγκες, επανένταξη στο εργασιακό περιβάλλον ατόμων χαμηλού μορφωτικού επιπέδου, περιβαλλοντική διαχείριση αποβλήτων κα. Έχουν δηλαδή, σαν στόχο την κοινωνική πολιτική και απασχόληση. Για αυτό το λόγο στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες οι προσδοκίες που έχουν οι πολίτες από τις κοινωνικές επιχειρήσεις είναι μεγαλύτερες από αυτές του Κράτους.

Από οικονομική σκοπιά:

- Παρέχουν αγαθά και υπηρεσίες σε ανθρώπους σε συνεχή βάση.
- Διαχειρίζονται την επιχείρηση αυτόνομα. Παρά το γεγονός ότι οι κοινωνικές επιχειρήσεις χρηματοδοτούνται από διάφορες πηγές διατηρούν σε μεγάλο βαθμό την αυτονομία τους.
- Υπάρχει σημαντική βιωσιμότητα στην επιχείρηση. Το οικονομικό ρίσκο το αναλαμβάνουν τα μέλη και οι εργαζόμενοι της επιχείρησης.
- Υπάρχουν περιορισμοί στην κατανομή των κερδών. Τα κέρδη των κοινωνικών επιχειρήσεων επαναδιανέμονται στην επιχείρηση.

Από κοινωνική σκοπιά:

- Υπάρχει αλληλεγγύη και αμοιβαιότητα μεταξύ των μελών.
- Υπάρχει εκούσια ελεύθερη συμμετοχή και δέσμευση.
- Υπάρχει ισότητα ανάμεσα στα μέλη της επιχείρησης.
- Ακολουθείται δημοκρατική διαδικασία στη λήψη αποφάσεων.
- Υπάρχει συλλογικότητα στη λήψη αποφάσεων.
- Υπάρχει ποικιλομορφία στη σύνθεση της εταιρίας. Συμμετοχή στη διαχείριση πολλών ομάδων όπως εθελοντές, εργαζόμενοι, κοινωνικοί φορείς κλπ.

- Έχουν προτεραιότητα στην ένταση εργασίας έναντι της έντασης κεφαλαίου.
- Συνεργάζονται με τοπικές κοινωνικές ομάδες που προσφέρουν εθελοντική εργασία.

1.9 ΤΟΜΕΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή οι κατηγορίες δραστηριοποίησης της Κοινωνικής Οικονομίας είναι οι ακόλουθες:

1. Στην ανάπτυξη νέων τεχνολογιών στο κομμάτι της επικοινωνίας και των πληροφοριών
2. Στην καλύτερη περιβαλλοντική διαχείριση
3. Στην προώθηση του αθλητισμού, του πολιτισμού (ανάπτυξη και διατήρηση πολιτιστικής κληρονομιάς)
4. Στην βελτίωση της ποιότητας ζωής

Οι τομείς δραστηριότητας της Κοινωνικής Οικονομίας είναι:

- Κοινωνικές Υπηρεσίες
- Υγεία
- Παιδεία (εκπαίδευση και έρευνα)
- Τοπική Ανάπτυξη
- Περιβάλλον – Διατροφή
- Εθελοντικές δραστηριότητες
- Υποστήριξη δικαιωμάτων
- Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις
- Σύλλογοι, Συνδικάτα και Επαγγελματικά Σωματεία
- Συνεταιριστικές Τράπεζες

1.10 ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΜΕ ΣΥΜΒΑΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Βασικός παράγοντας διαφοροποίησης ανάμεσα στις Κοινωνικές και συμβατικές επιχειρήσεις αποτελεί το κίνητρο έναρξης και δραστηριοποίησης τους. Στη συμβατική επιχείρηση βασικός στόχος είναι η επίτευξη όσο το δυνατόν πιο υψηλού κέρδους από την παροχή αγαθών ή υπηρεσιών. Αντίθετα στην Κοινωνική Επιχείρηση ο κύριος στόχος είναι η ικανοποίηση των κοινωνικών αναγκών όπως η δημιουργία απασχόλησης, η καταπολέμηση του αποκλεισμού, η κινητοποίηση του ανθρώπινου παράγοντα με στόχο την κοινωνική συνοχή.

Ο τρόπος λειτουργίας των Κοινωνικών Επιχειρήσεων είναι συλλογικός, αυτό διαχειριστικός, μη κερδοσκοπικός και αλληλέγγυος και βασίζεται στη δημοκρατικά εκλεγμένη διοίκηση. Από την άλλη πλευρά οι συμβατικές επιχειρήσεις διαθέτουν διορισμένη διοίκηση.

Οι κοινωνικές Επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται σε τομείς που έχει ανάγκη η κοινωνία και δεν καλύπτονται από τον Ιδιωτικό ή το δημόσιο τομέα. Πολλές φορές αυτές οι δραστηριότητες πραγματοποιούνται μέσω εθελοντισμού και κινητοποίηση του κοινωνικού κεφαλαίου.

Ακόμη, οι κοινωνικές επιχειρήσεις βάζουν σε προτεραιότητα άτομα που είναι αποκλεισμένα ή σε δυσχερή θέση σε επιχειρήσεις της αγοράς. Δημιουργούν για αυτούς τους ανθρώπους μόνιμες και ασφαλείς θέσεις εργασίας πλήρους απασχόλησης. Οι μισθοί τις περισσότερες φορές είναι λίγο πιο πάνω από τα επιδόματα ανεργίας αν και πολλές φορές υπάρχει συμπληρωματική βοήθεια σε άτομα με μειονεκτική θέση.

Τέλος οι Κοινωνικές Επιχειρήσεις διαθέτουν ευρύτητα στην εταιρική σύνθεση, υψηλή ποιότητα προϊόντων και υπηρεσιών, επανεπένδυση των κερδών στην επιχείρηση και κοινωνικός έλεγχος. Όλα τα παραπάνω έρχονται σε αντίθεση με τις βασικές αρχές που διέπουν τις συμβατικές επιχειρήσεις.

Ακολουθεί πίνακας που απεικονίζονται αναλυτικά οι διαφορές.

A/A	Κοινωνικές Επιχειρήσεις	Συμβατικές Επιχειρήσεις
1	Κοινωνικοί και Οικονομικοί Σκοποί	Οικονομικοί Σκοποί
2	Εξασφάλιση απασχόλησης σε ομάδες σε αποκλεισμό (ως μελών/ εταίρων ή μισθωτών)	Μη ενδιαφέρον για ομάδες σε αποκλεισμό
3	Συλλογικές επιχειρήσεις με ευρύτητα στην εταιρική σύνθεση	Μη συλλογικές/ μη ευρεία εταιρική σύνθεση
4	Δημοκρατικά εκλεγμένη διοίκηση	Διορισμένη ή μη δημοκρατικά εκλεγμένη διοίκηση
5	Επιμερισμός επιχειρηματικού ρίσκου	Συγκέντρωση επιχειρηματικού ρίσκου
6	Επιμερισμός απαιτούμενου κεφαλαίου	Συγκέντρωση απαιτούμενου κεφαλαίου
7	Ενδιαφέρον για υψηλή ποιότητα προϊόντων (γιατί είναι υπόλογες στο κοινωνικό σύνολο)	Μη επαρκές ενδιαφέρον για υψηλή ποιότητα προϊόντων
8	Μία ψήφος κάθε μέλος	Συμμετοχή ανάλογη με τα διαθέσιμα κεφάλαια
9	Τιμές προϊόντων / υπηρεσιών χαμηλότερες των αντίστοιχων συμβατικών επιχειρήσεων	Τιμές υψηλότερες από αυτές αντίστοιχων προϊόντων και υπηρεσιών των Κοινωνικών Επιχειρήσεων
10	Κινητοποίηση Εθελοντών	Μη κινητοποίηση εθελοντών
11	Προαγωγή της κοινωνικής ευθύνης	Αδιαφορία για κοινωνική ευθύνη
12	Περιορισμένη διανομή κερδών – επανεπένδυση στην επιχείρηση	Διανομή κερδών
13	Κοινωνικός έλεγχος	Μη κοινωνικός έλεγχος

Θ. Ντούλια, Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα, σ. 48

Από το 1989 και έως και σήμερα διενεργείται σοβαρή μελέτη για τη σπουδαιότητα και το ρόλο της Κοινωνικής Οικονομίας και τις προοπτικές που έχει καθώς, αυξάνεται με ραγδαίους ρυθμούς.

1.11 ΒΙΩΣΙΜΗ – ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Είναι σημαντικό να γίνει αναφορά στην αειφόρο ανάπτυξη καθώς συνδέεται στενά με την Αλληλέγγυα οικονομία.

Ο όρος βιώσιμη ανάπτυξη εμφανίζεται για πρώτη φορά επίσημα στην έκθεση Μπρούντλαντ το 1987 («Το κοινό μας μέλλον») και ορίζεται ως η ανάπτυξη για την ικανοποίηση των αναγκών των παρούσων γενεών αλλά και των μελλοντικών. Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης ταυτίζεται με την καλύτερη του σπάνιου πόρου (οικοσυστήματος). Ο όρος καθιερώθηκε το 1992 στη παγκόσμια διάσκεψη του Ρίο ντε Τζανέιρο «ως το κυρίαρχο πολιτικό και στρατηγικό μοντέλο επίτευξης της σύζευξης περιβαλλοντικής προστασίας, οικονομικής ανάπτυξης/μεγέθυνσης και κοινωνικής συνοχής/ισότητας – δικαιοσύνης», (Τ. Νικολόπουλος, Δ Καπογιάννης, Εισαγωγή στην Κοινωνική και Αλληλέγγυα οικονομία).

Πλέον οι διεθνείς οργανισμοί επικαλούμενοι την αειφόρο ανάπτυξη δίνουν έμφαση στην καταπολέμηση της φτώχειας και την ποιοτική ανάπτυξη.

Από τα παραπάνω γίνεται εμφανές πως η αλληλέγγυα οικονομία συνδέεται με την αειφόρο ανάπτυξη. Συγκεκριμένα σύμφωνα με την απόφαση 623 του ΟΗΕ το 1952, η κοινωνική οικονομία και η βιώσιμη ανάπτυξη συνδυάζονται και δημιουργείται το ισοδίκαιο εμπόριο (commerce equitable) που βασίζεται σε οικονομικά, περιβαλλοντικά και κοινωνικά κριτήρια παραγωγής και μεταποίησης δηλαδή την «δίκαιη τιμή». Αν και αυτή η πρακτική έχει μείνει αρκετά στο περιθώριο εν τούτοις αποτελεί ένα σημαντικό δείγμα δεσμού ανάμεσα στη βιώσιμη ανάπτυξη και τον Τρίτο Τομέα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΕΛΛΑΔΑ

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο δεύτερο κεφάλαιο θα αναλυθεί η πορεία εξέλιξης της Κοινωνικής Οικονομίας στην Ευρώπη και στην Ελλάδα. Θα γίνει περιγραφή των αναγκών που καλύπτει η κοινωνική οικονομία σήμερα, καθώς επίσης και της εναλλακτικής αναπτυξιακής προοπτικής που προσφέρει στην ανάπτυξη υγιών και βιώσιμων επιχειρήσεων και οργανισμών, ενώ θα αναδειχθεί η συμβολή της συνολικά στην απασχόληση και την κοινωνική συνοχή.

2.2 Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Μετά τις ολέθριες συνέπειες του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, η ήπειρος γύρισε σελίδα, καθώς όλο και περισσότερες χώρες της επέλεξαν μια οδό προοδευτικής ενοποίησης, η οποία συνέβαλε στην αποτροπή του κινδύνου νέων συρράξεων. Η αύξηση των ποσοστών της ανεργίας και της φτώχειας και η αδυναμία των κρατών να σχεδιάσουν αποτελεσματικές πολιτικές είχε ως αποτέλεσμα μεταξύ άλλων και την εμφάνιση νέων μορφών κοινωνικών επιχειρήσεων καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού και κάλυψης νέων αναγκών. Στις αρχές του 20ου αιώνα έως τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, αναπτύσσονται κυρίως κλαδικές οργανώσεις εργαζομένων, απέναντι στις λειτουργίες της βιομηχανοποιημένης οικονομίας, ενώ υποστέλλονται ενωτικές πρωτοβουλίες Κοινωνικής Οικονομίας, οι οποίες δεν λειτούργησαν επαρκώς ως ανάχωμα στη μεγάλη ανεργία του 1929. Ισχυροποιούνται οι κρατικές παρεμβάσεις και ο ρόλος του κράτους στην οικονομία, οπότε συρρικνώνονται οι συνεταιρισμοί και τα ταμεία αλληλοβοήθειας.

Η παρατεταμένη κρίση του Κράτους Πρόνοιας έδωσε χώρο στην άνοδο μιας νέας μορφής κοινωνικής οικονομίας γνωστή ως «οικονομία της

αλληλεγγύης». Στόχος ήταν η δημιουργία πρωτοβουλιών που θα οδηγούσαν στην τοπική ανάπτυξη, στην επανενσωμάτωση μακροχρόνια ανέργων και στην καταπολέμηση του αποκλεισμού. Ιδιαίτερα η σημασία της αξίας της κοινωνικής συνοχής υπήρξε κατευθυντήρια αρχή για πολλές επιλογές οικονομικής πολιτικής, θέτοντας τα θεμέλια για ένα ολοκληρωμένο όραμα ευρωπαϊκής ανάπτυξης.

Γενικότερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση η Κοινωνική Οικονομία είναι η μεγάλη ελπίδα για την καταπολέμηση της φτώχειας και της ανεργίας έχοντας έναν τριπλό ρόλο:

- Κοινωνικό ρόλο με την έννοια ότι ανταποκρίνεται σε προβλήματα παλιά και καινούρια συγχρόνως, στα οποία δεν υπάρχουν λύσεις και συμβάλλει στην προώθηση της ευημερίας της κοινότητας.
- Ένα ρόλο στα θέματα της απασχόλησης. Νέες ευκαιρίες απασχόλησης έχουν δημιουργηθεί σ' αυτόν τον τομέα.
- Ένα ρόλο πολιτικό, δημοκρατικό, που συμβάλλει στην ενεργό συμμετοχή των πολιτών στα κοινά μειώνοντας έτσι την απόσταση μεταξύ κοινωνίας και θεσμών.

Οι οργανισμοί που δραστηριοποιούνταν στο χώρο της Κοινωνικής Οικονομίας άρχισαν να παίρνουν ολοένα και μεγαλύτερο μερίδιο της παραγωγικής διαδικασίας προσφέροντας υπηρεσίες κοινωνικού περιεχομένου. Στην εξέλιξη αυτή βοήθησε η αύξηση των εισοδημάτων, αλλά και η μεγάλη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας. Η διευρυμένη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας μοιάζει να είναι και η αιτία και συνέπεια της ανάπτυξης της Κοινωνικής Οικονομίας.

Ο ρόλος της Κοινωνικής Οικονομίας αναγνωρίστηκε και από τη Λευκή Βίβλο για την «Ανάπτυξη, Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση» που παρουσίασε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 1993 στην οποία εκφράζεται η άποψη ότι ο νέος αυτός τομέας της Οικονομίας είναι σε θέση να δημιουργήσει ως και 3.000.000 νέες θέσεις εργασίας. Εκτός από αυτήν την αισιόδοξη πρόβλεψη στη Λευκή Βίβλο αναπτύσσεται η θεωρία ότι η Κοινωνική Οικονομία λόγω ακριβώς των συγκεκριμένων πεδίων δράσης στα οποία εμπλέκεται, είναι ικανή να εξαλείψει ή να μειώσει τα φαινόμενα του κοινωνικού αποκλεισμού που παρατηρούνται στις σύγχρονες κοινωνίες και να βοηθήσει στην κοινωνική συνοχή και ανάπτυξη.

Η Κοινωνική Οικονομία απασχόλησε και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και συμβούλιο, το οποίο εκτιμά «ότι μπορούν να προβλεφθούν ρυθμίσεις με τις οποίες οι τοπικές ομάδες, συμπεριλαμβανομένων των μη κυβερνητικών οργανισμών μπορούν με απλές και ταχείς διαδικασίες να αποκτήσουν άμεση πρόσβαση στις ενισχύσεις του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, αυξάνοντας έτσι την ικανότητα δράσης τους σε αυτόν τον τομέα», θεσπίζει (Καν. 1784/1999 άρθρο 3) τη δυνατότητα οικονομικής βοήθειας προς δραστηριότητες που μεταξύ άλλων συνεισφέρουν «στην ανάπτυξη νέων πηγών απασχόλησης, συμπεριλαμβανομένου και του τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας (τρίτο σύστημα)».

Στην Ευρώπη, οι πρώτες επιχειρήσεις της Κοινωνικής Οικονομίας άρχισαν να εμφανίζονται στις αρχές του 1970-1980. Οι κοινωνικές εταιρείες αναπτύχθηκαν για να καλύψουν κοινωνικές ανάγκες, τις οποίες δεν μπορούσε να καλύψει ούτε ο κρατικός τομέας, ούτε ο ιδιωτικός τομέας (στην πρόνοια, εκπαίδευση, υγεία, πολιτισμό, ψυχαγωγία). Έτσι άρχισε να πρωτοεμφανίζεται ένας νέος τομέας, ο «τρίτος τομέας», «τομέας της εναλλακτικής οικονομίας».

Τα τελευταία είκοσι πέντε χρόνια (1989-2014) συνεχίζεται η συστηματική μελέτη και έμφαση στη σπουδαιότητα της Κοινωνικής Οικονομίας. Σε αυτά τα χρόνια υλοποιήθηκαν πολλά επιστημονικά συνέδρια που καταδεικνύουν τη σπουδαιότητα και το θετικό της ρόλο. Παράλληλα αυξάνονται ραγδαία οι φορείς και οι επιχειρήσεις Κοινωνικής Οικονομίας. Επίσης υιοθετήθηκε σε όλη την Ε.Ε., στα πλαίσια της κοινοτικής πρωτοβουλίας Equal α' και β' κύκλου (2001-2008), ειδικό μέτρο και δράσεις για την κοινωνική επιχειρηματικότητα, ενώ, στα πλαίσια της Equal α' κύκλου, το 2005 πραγματοποιήθηκαν και Ευρωπαϊκά συνέδρια για την κοινωνική οικονομία τόσο στην Αθήνα όσο και στην Πράγα.

Μέσα από την Equal αναπτύχθηκαν ιδιαίτερα σημαντικές πρωτοβουλίες, επιχειρηματικές, αναπτυξιακές, χρηματοπιστωτικές, οι οποίες συσπειρώνουν εξαιρετικό ανθρώπινο δυναμικό, δημιουργούν απασχόληση, προσφέρουν νέα καινοτόμα προϊόντα και υπηρεσίες, ενώ διέπονται από τα χαρακτηριστικά των πρωτοβουλιών κοινωνικής οικονομίας (αλληλεγγύη, εξυπηρέτηση της κοινότητας, περιορισμένο επανεπενδύόμενο στην επιχείρηση κέρδος, εθελοντική συμμετοχή κλπ).

2.3 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Η ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας, συνδυάζει το πλεονέκτημα της προσφοράς νέων αγαθών και υπηρεσιών για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας και καταπολέμησης της ανεργίας. Τα τελευταία χρόνια είναι γεγονός ότι η δραστηριοποίηση των φορέων Κοινωνικής Οικονομίας σε όλο και πιο διευρυμένους τομείς, έχει επιφέρει μια αύξηση του αριθμού των συγκεκριμένων οργανισμών. Το 2002 οι φορείς που εμπλέκονταν στον Τρίτο τομέα της οικονομίας στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης απασχολούσαν 8,879,546 εργαζόμενους, αριθμός που ισοδυναμούσε με το 6,6% της συνολικής απασχόλησης της Ένωσης.

Σύμφωνα μάλιστα με μια μελέτη του ΟΟΣΑ (OECD, 1999) έχει αρχίσει να παρατηρείται η δημιουργία ενός νέου τύπου οργανισμών που ονομάζονται «κοινωνικές επιχειρήσεις». Η διαφορά τους με αυτό που ονομάζουμε μη-κερδοσκοπικό οργανισμό συνίσταται στο ότι αυτοί επιδεικνύουν μια πιο επιχειρηματική συμπεριφορά και ένα μεγαλύτερο βαθμό αυτονομίας.

Η συνεισφορά της Κοινωνικής Οικονομίας είναι ιδιαίτερα σημαντική στον τομέα των κοινωνικών υπηρεσιών και εκτιμάται ως εξής: Γαλλία 29%, Γερμανία 23%, Ιταλία 25% (“Eurostat Statistics”, 2007).

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Ευρώπη διαθέτει περίπου 4.200 Συνεταιριστικές Πιστωτικές Τράπεζες με 63.000 υποκαταστήματα. Αυτές οι Συνεταιριστικές Τράπεζες έχουν 50 εκατομμύρια μέλη (περίπου 10% του πληθυσμού της Ε.Ε.), 181 εκατομμύρια πελάτες, 780.000 εργαζόμενους, 5.65 τρισεκατομμύρια ευρώ σε στοιχεία ενεργητικού, και μέσο μερίδιο αγοράς 20%, ενώ χρηματοδοτούν και Κοινωνικές Επιχειρήσεις ή άλλους οργανισμούς με χαρακτηριστικά Κοινωνικής Οικονομίας.

Επίσης, επισημαίνεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ότι, όσον αφορά τον ευρωπαϊκό τομέα λιανικής, υπάρχουν 3.200 καταναλωτικοί συνεταιρισμοί, οι οποίοι απασχολούν 400.000 άτομα και έχουν 29 εκατομμύρια μέλη, 36.000 σημεία πώλησης και κύκλο εργασιών 73

δισεκατομμυρίων ευρώ. Οι συνεταιρισμοί λειτουργούν επίσης προστατευτικά για τις θέσεις εργασίας εκατοντάδων χιλιάδων γεωργών και μικρών επιχειρηματιών, οι οποίοι κατορθώνουν να παραμένουν στην αγορά χάρη στις οικονομίες κλίμακας που παρέχουν οι συνεταιρισμοί. Πράγματι, σε ολόκληρη την Ευρώπη, οι γεωργικοί συνεταιρισμοί κατέχουν συνολικό μερίδιο αγοράς γύρω στο 60% στην επεξεργασία και εμπορία γεωργικών αγαθών και εκτιμώμενο μερίδιο 50% στην προμήθεια εισροών.

Στη Λατινική Αμερική επίσης και κυρίως στη Βραζιλία και Αργεντινή, τα τελευταία χρόνια, καθημερινά πολλαπλασιάζονται οι αυτό-διαχειριζόμενες επιχειρήσεις από άτομα που αντιμετώπιζαν υπό-απασχόληση και κακές αμοιβές.

Στη Βενεζουέλα το 2007, ο πρόεδρος Τσάβες ανακοίνωσε την υπαγωγή μεγάλων πετρελαϊκών μονάδων σε καθεστώς συνεταιριστικής και αυτό-διαχειριζόμενης λειτουργίας, στις οποίες συμμετέχει το κράτος και εργαζόμενοι και στις οποίες πλέον οι εργαζόμενοι σύμφωνα με ομολογίες τους, βρίσκονται σε πολύ καλύτερη θέση απ' ότι ήταν υπό καθεστώς επιχειρήσεων Αγοράς.

Στις αρχές του 1990 το μοναδικό κράτος μέλος με ειδική νομοθεσία, όσον αφορά στις κοινωνικές επιχειρήσεις, ήταν η Ιταλία. Το 1995 το Βέλγιο συνέταξε σχετικό νόμο και αργότερα ακολούθησαν η Γαλλία, Πορτογαλία, Φινλανδία και Λιθουανία.

Στη Γερμανία θεσπίστηκε νόμος για τις επιχειρήσεις οι οποίες απασχολούσαν άτομα με βαριές αναπηρίες. Γενικότερα υπάρχει μία έντονη ανάπτυξη των κοινωνικών επιχειρήσεων σε πολλές χώρες της Ευρώπης, όπως στο Ηνωμένο Βασίλειο, την Ολλανδία, τη Σουηδία, την Αυστρία, την Ιρλανδία, τη Γαλλία, το Βέλγιο κλπ.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που προσφέρονται στο πλαίσιο μιας από τις μελέτες της δοκιμαστικής ενέργειας της Ε.Ε. – CIRIEC 2000, το τρίτο σύστημα προσφέρει 8.880.000 θέσεις πλήρους απασχόλησης στο σύνολο των οργανισμών στις χώρες της Ε.Ε. (ο Τρίτος τομέας προσδιορίζεται με βάση το νομικό καθεστώς των οργανώσεων και περιλαμβάνονται οι συνεταιρισμοί, τα αλληλοβοηθητικά ταμεία, ενώσεις και ιδρύματα).

Ο αριθμός αυτός αντιπροσωπεύει το 6,6% περίπου της συνολικής απασχόλησης και αντιστοιχεί στο 7,9% της μισθωτής απασχόλησης. Η μεγαλύτερη συμμετοχή στην απασχόληση του τρίτου τομέα παρουσιάζουν οι ενώσεις (το 71% της συνολικής απασχόλησης του τομέα), οι συνεταιρισμοί (το 25,7%) και τα ταμεία αλληλασφάλισης (το 3,1%).

Η συμμετοχή των οργανισμών του τρίτου τομέα στην συνολική απασχόληση ποικίλλει ανάμεσα στις Ευρωπαϊκές χώρες. Σύμφωνα με τη μελέτη του Ciriex, οι οργανισμοί αυτοί συμβάλλουν από το 1 έως 2,5% στη συνολική απασχόληση στην Ελλάδα και την Πορτογαλία και φθάνει έως και 12,5% και 14,3% σε Δανία και Ιρλανδία.

2.4 ΟΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΚΑΙ Η ΜΙΚΡΟΠΙΣΤΩΣΗ – CROWDFUNDING

Σε Διεθνές και Ευρωπαϊκό επίπεδο αναπτύσσεται και μία άλλη ιδιαίτερα σημαντική δραστηριότητα της κοινωνικής οικονομίας, οι εναλλακτικές πιστώσεις, οι οποίες αναπτύσσονται από εναλλακτικούς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς. Οι οργανισμοί που δραστηριοποιούνται σε αυτόν τον τομέα προσφέρουν σε ιδιώτες και επιχειρήσεις εναλλακτικά χρηματοδοτικά προϊόντα (δάνεια με ευνοϊκές ρυθμίσεις, Μικροπιστώσεις, καταθετικά προϊόντα, Funds κ.ά.), με παράλληλη παροχή και υποστηρικτικών υπηρεσιών (επιχειρηματική υποστήριξη, εκπαίδευση, προβολή, παρακολούθηση κ.τ.λ.). Οι οργανισμοί αυτοί έχουν κυρίως κοινωνικούς στόχους, υποστηρίζουν επιχειρήσεις που σέβονται ή δραστηριοποιούνται στο περιβάλλον και τη βιώσιμη ανάπτυξη, απασχολούν άτομα αποκλεισμένα, αναπτύσσουν επενδύσεις με κοινωνική υπευθυνότητα.

Στο χώρο της εναλλακτικής πίστωσης, δραστηριοποιούνται περίπου 800 εναλλακτικοί χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί και ως επί το πλείστον συνεργάζονται με επιχειρήσεις που έχουν κοινωνικούς σκοπούς.

Ορισμένα χαρακτηριστικά παραδείγματα τέτοιων οργανισμών είναι τα παρακάτω:

- Η Διεθνής Ένωση Οργανισμών Κοινωνικής Χρηματοδότησης [(International Association of Investors in the social Economy) (INAISE)],
- Ο Μικροπιστωτικός Οργανισμός «Hand in Hand» με στόχο την δημιουργία θέσεων εργασίας, με την ανάπτυξη επιχειρήσεων από άνεργους ,
- Παγκόσμια Τράπεζα Γυναικών (World Women Banking), με κέντρο την Αμερική και παραρτήματα σε όλη την Ευρώπη, Αφρική και Ασία ,
- Banka Ethica στην Ιταλία ,
- Triodos Bank και η Charity Bank στη Μεγάλη Βρετανία,
- Η Unicef.

Στην Ελλάδα αναπτύχθηκε για πρώτη φορά η Μικροπίστωση (2003) από την Συνεταιριστική Τράπεζα Ιωαννίνων, στα πλαίσια της κ.π. Equal, έργο DIONI II και στοχεύει παρομοίως στην υποστήριξη εν δυνάμει και υπαρχόντων επιχειρηματιών για την ανάπτυξη επιχειρήσεων.

Στα πλαίσια των εναλλακτικών πιστώσεων και της κοινωνικής οικονομίας, προωθείται από τα Ηνωμένα Έθνη, από το 1974 και μετά σε παγκόσμιο επίπεδο, η Μικροπίστωση Γυναικών για ανάπτυξη Μικρών συλλογικών επιχειρήσεων.

Η Μικροπίστωση (crowdfunding) αποτελεί μία σοβαρότατη πολιτική, στρατηγική και μηχανισμό καταπολέμησης της φτώχειας και δημιουργίας εισοδήματος με τη στήριξη κυρίως γυναικών για δημιουργία συλλογικών επιχειρήσεων, μέσα από τη διάθεση μικροδανείων και την παροχή υποστηρικτικών ενεργειών (κατάρτιση, οικονομικοτεχνική στήριξη, προβολή και παρακολούθηση της επιχείρησης).

Η Μικροπίστωση ξεκίνησε από τη Grameen Tengda το 1974, με πρωτοβουλία του καθηγητή οικονομίας Mohammad Yunus, του επονομαζόμενου και «Τραπεζίτη των Φτωχών») και συνεχίζεται μέχρι σήμερα, με τη δημιουργία πλέον ενός επιχειρηματικού κοινωνικού κολοσσού της Τράπεζας Grameen Bank, συνεταιριστικής τράπεζας. Στη

Grameen Bank οι δανειζόμενες γίνονται υποχρεωτικά μέλη, ενώ προαπαιτούμενο για την λήψη του μικρό δανείου είναι η σύσταση ομάδας, τα μέλη της οποίας θα δημιουργήσουν συλλογική επιχείρηση, και η εγγύηση κάθε μέλους της ομάδας για τα υπόλοιπα μέλη της. Για τα δάνεια δεν απαιτούνται εμπράγματα εγγυήσεις.

Η διαδικασία της δανειοδοτικής υποστήριξης στηρίζεται στην επίσκεψη της τράπεζας στις δανειοδοτούμενες και όχι το αντίθετο, το οποίο ως πρακτική εφαρμόζεται από τις εμπορικές τράπεζες της Αγοράς και στην παροχή εκπαίδευσης και συμβουλευτικών υπηρεσιών για τη δημιουργία και προβολή της επιχείρησης. Το επιτόκιο των δανείων είναι αρκετά υψηλό, λόγω του υψηλού κόστους των παρεχόμενων υπηρεσιών και της υποστήριξης και παρακολούθησης των επιχειρηματιών στη φάση ανάπτυξης της επιχείρησης. Μέχρι σήμερα 100.000.000 άνθρωποι, εκ των οποίων το 97% γυναίκες κυρίως άνεργες και αποκλεισμένες) έχουν βγει από τη φτώχεια μέσω της Μικροπίστωσης (Yunus Muhammad, Creating a world without poverty).

Έτσι, οι κοινωνικές επιχειρήσεις, όπως η τράπεζα Grameen και οι επιχειρήσεις που υποστηρίζονται από αυτή, κάλλιστα μπορούν να είναι επιτυχημένες και ωφέλιμες οικονομικά και κοινωνικά.

2.5 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ανεξάρτητα με όλα τα παραπάνω στην Ελλάδα ο τομέας της Κοινωνικής Οικονομίας δεν είχε επαρκώς αναπτυχθεί μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '90. Για αυτό ευθύνονται διάφοροι παράγοντες με σημαντικότερο ότι το βασικό υπόβαθρο και πρωτεύουσα δομή όλου αυτού του συστήματος των μη κερδοσκοπικών οργανισμών είναι το συναίσθημα του εθελοντισμού. Ένα συναίσθημα και μια ιδεολογία που στην Ελλάδα δεν είναι διαδεδομένα αν και ο ψυχισμός του λαού μας μάλλον για το αντίθετο θα έπειθε. Το γεγονός αυτό αποτελεί τον κύριο ανασταλτικό παράγοντα στην προσπάθεια ανάπτυξης της Κοινωνικής

Οικονομίας. Μια άλλη σημαντική αιτία ήταν ότι στην Ελλάδα παραδοσιακά το ρόλο του κρίσιμου παράγοντα κοινωνικής συνοχής και ομαλότητας τον έπαιζαν η οικογένεια και η Εκκλησία.

Επίσης, κοινή διαπίστωση είναι ότι οι δραστηριότητες του τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας στην Ελλάδα δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένες και οι οποιεσδήποτε προσπάθειες που γίνονται τα τελευταία χρόνια από διάφορους φορείς προσκρούουν, μεταξύ άλλων, στην έλλειψη ενός κατάλληλου και ευέλικτου πλαισίου για τη θεσμική, διοικητική και χρηματοδοτική στήριξη των πρωτοβουλιών που αναλαμβάνονται στον τομέα αυτό.

Ο τομέας της Κοινωνικής Οικονομίας στη χώρα μας δεν έχει αναγνωριστεί ως διακριτός τομέας (αυτό επιβεβαιώνεται επίσης από το γεγονός ότι ο τομέας αυτός δεν εμφανίζεται σε καμία από τις επίσημες στατιστικές ως διακριτή κατηγορία), μολονότι δραστηριοποιείται σε αυτόν ένας σημαντικός αριθμός φορέων, οι οποίοι εντάσσονται στον τρίτο τομέα, όπως γυναικείοι συνεταιρισμοί, συνεταιριστικές τράπεζες, εθελοντικές οργανώσεις, μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί, άλλες νομικές μορφές επιχειρήσεων με κοινωνικούς σκοπούς.

Φωτεινή εξαίρεση αποτελεί το 4ο Κ.Π.Σ., το οποίο, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και μετά από πιέσεις αρμοδίων φορέων κοινωνικής οικονομίας, περιλαμβάνει δράσεις υποστήριξης των κοινωνικών επιχειρήσεων. Άξιος λόγου είναι και οι προσπάθειες αυτό-οργάνωσης και κινητοποίησης των πολιτών της χώρας, οι οποίες ωστόσο δεν είναι το ίδιο έντονες, όπως στην υπόλοιπη Ευρώπη.

Παρόλα αυτά στις αρχές της συγκεκριμένης δεκαετίας υπήρξε μεγάλη αύξηση της ανεργίας και κατ' επέκταση των κοινωνικών προβλημάτων που αυτή δημιουργεί, ενώ από την άλλη πλευρά η χώρα μας έγινε προορισμός χιλιάδων μεταναστών, κυρίως από την Ανατολική Ευρώπη, που απεγνωσμένα ζητούν μια ευκαιρία για ευνοϊκότερες συνθήκες διαβίωσης, μεταφέροντας όμως αρχικά τα υπάρχοντα προβλήματά τους στη χώρα μας. Όλα αυτά οδήγησαν σε μια συσσώρευση αναγκών για υπηρεσίες κοινωνικού χαρακτήρα που η χώρα μας δεν μπορούσε να ικανοποιήσει. Αν συνυπολογίσουμε και τη σταδιακή φθορά του θεσμού της καταλαβαίνουμε ότι οι επιλογές είχαν λιγοστέψει ενώ τα προβλήματα αυξάνονταν.

Ιστορικά, στον τομέα των υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας, το ελληνικό κράτος έχει αναλάβει παραδοσιακά έναν υπολειπόμενο ρόλο, με κύριο στόχο την κάλυψη των κενών που άφησε η οικογένεια, η οποία, ανεξάρτητα από τις πρόσφατες διαρθρωτικές αλλαγές, εξακολουθεί να κατέχει κεντρική θέση στην ευημερία της κοινωνίας. Στην παροχή κοινωνικών υπηρεσιών, το κράτος επέτρεψε τελικά τις ιδιωτικές πρωτοβουλίες (ιδιωτικές επιχειρήσεις με κερδοσκοπικό σκοπό, φιλανθρωπικές οργανώσεις, εκκλησιαστικές οργανώσεις, μαζί με μερικούς ημι-δημόσιους εθνικούς οργανισμούς). Παρουσιάζονται ιδρύματα της εκκλησίας και μια σειρά από μεγάλες μη κερδοσκοπικές οργανώσεις (οι περισσότερες από αυτές με ημι-ανεξάρτητο καθεστώς και υπό κρατική επιτήρηση) σε μικρές τοπικές ενώσεις, εθελοντικά όργανα, ομάδες αυτοβοήθειας και πίεσης. Ωστόσο, εκτός από την εκκλησία και ένα μικρό αριθμό ημι-δημόσιων (ημι-ανεξάρτητων) οργανώσεων, ο ρόλος των κοινωνικών επιχειρήσεων ήταν πολύ περιορισμένος μέχρι πρόσφατα, (C. Borzaga, J. Defourny, *The Emergence of Social Enterprise*).

Με δεδομένες αυτές τις ανάγκες εμφανίζεται ο νόμος Ν.2646/98 για την ανάπτυξη του Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Φροντίδας, ο οποίος προσδιόρισε για πρώτη φορά την ανάγκη Αναθεώρησης του Συστήματος Κοινωνικής Πρόνοιας, προβλέποντας τη δυνατότητα για πιο ευέλικτες και αποτελεσματικές κοινωνικές υπηρεσίες.

Παρά το γεγονός ότι όλα αυτά συνέπεσαν σε μια περίοδο περιοριστικής δημοσιονομικής πολιτικής, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια αύξηση των μη κερδοσκοπικών οργανισμών στη χώρα μας ιδιαίτερα από τη στιγμή που πολλά από τα προγράμματα κοινωνικών υπηρεσιών που αυτοί οι οργανισμοί υλοποιούν χρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Υπολογίζεται ότι το 2002 ο Τρίτος Τομέας απασχολούσε 68.770 εργαζόμενους που αντιστοιχούν στο 1,2 της συνολικής απασχόλησης (Χρυσάκης, Ζιώμας, Καραμητοπούλου, Χατζαντώνης, Προοπτικές Απασχόλησης στον Τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας).

Γενικότερα τα τελευταία είκοσι χρόνια παρατηρείται έντονη δραστηριοποίηση στο χώρο της κοινωνικής οικονομίας, στον οποίο δραστηριοποιούνται, κυρίως

- Αστικοί και Αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί,

- Γυναικείοι συνεταιρισμοί,
- Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΗ.ΚΥ.Ο.),
- Σωματεία (πολιτιστικά, περιβαλλοντολογικά, γυναικεία κ.ά.),
- Α.Μ.Κ.Ε.,
- Δημοτικές επιχειρήσεις και Κοινωφελή Ιδρύματα

Γενικά και στην Ελλάδα, όπως και σε όλη την Ευρώπη και τη Διεθνή κοινότητα, υπάρχει ευχάριστη άνθιση δραστηριοτήτων του Τρίτου τομέα, με σκοπούς κοινωνικούς (προσφορά κοινωνικού, πολιτιστικού και παραγωγικού έργου), οι οποίες και εργασία δημιουργούν και στην τοπική ανάπτυξη συμβάλλουν .

Ήδη από το 1998 έχει ιδρυθεί η Ρanco (Πανελλήνια Ένωση Οργανώσεων Κοινωνικής Οικονομίας), η οποία σε μια μελέτη που διενεργήθηκε την αμέσως επόμενη χρονιά μας δίνει την ελληνική έκδοση του ορισμού της Κοινωνικής Οικονομίας, αναφέροντας πως με το συγκεκριμένο όρο «καλύπτεται κάθε δραστηριότητα των ανθρώπων που κινείται είτε άμεσα είτε έμμεσα στο πεδίο της οικονομίας, στηρίζεται στις αρχές της αλληλεγγύης, της συνεργασίας, της συλλογικής προσπάθειας και έχει ως στόχο την προώθηση των συμφερόντων συγκεκριμένων τμημάτων του πληθυσμού, μέσω της ανάδειξης της κοινωνικής αλληλεγγύης, ως αναγκαίας και απαραίτητης προϋπόθεσης για την επιτυχή πορεία όλων των εμπλεκόμενων μερών» (Χρυσάκης, Ζιώμας, Καραμητοπούλου, Χατζαντώνης, Προοπτικές Απασχόλησης στον Τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας)

Το 2003 μάλιστα είχαμε το νόμο 3174/2003 σχετικά με τη «Μερική απασχόληση και υπηρεσίες Κοινωνικού χαρακτήρα». Ο νόμος αυτός αναφέρονταν στις δράσεις κοινωνικού χαρακτήρα και προέβλεπαν τη διάρκεια των δράσεων, τον αριθμό των ατόμων που θα απασχοληθούν, τους πόρους χρηματοδότησης της δράσης, καθώς και την εποπτεία και τον έλεγχο της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών (Ν. 3174/2003, ΦΕΚ 205, τεύχος Α΄ της 28/08/2003).

Δυστυχώς όμως ήταν αφορμή για να ακουστούν κάποιες φωνές αμφισβήτησης για την Κοινωνική Οικονομία και τους φορείς της. Με πρόσχημα ότι μέσω της Κοινωνικής Οικονομίας προωθούνται νέες, όχι και τόσο επιθυμητές στους εργαζόμενους μορφές απασχόλησης,

εκφράστηκαν αμφιβολίες για το κατά πόσο οι φορείς του Τρίτου τομέα μπορούν να ζητούν τη δημιουργία από το κράτος συνθηκών κατάλληλων για την περαιτέρω εξέλιξή τους όταν ισχυρίζονται ότι καλύπτουν δραστηριότητες τις οποίες η κρατική πρωτοβουλία απέτυχε να αναπτύξει.

Κάποιοι μάλιστα έφτασαν στο σημείο να ισχυριστούν ότι δυστυχώς οι οργανισμοί αυτοί θα οδηγήσουν στην ιδιωτικοποίηση των κοινωνικών υπηρεσιών και στην εξάλειψη των κρατικών κοινωνικών παροχών. Όλοι αυτοί βέβαια (εκτός του ότι μιλούν υποθετικά για κάτι που ίσως συμβεί στο μέλλον) παραβλέπουν δύο σημαντικά γεγονότα: πρώτον ότι η Κοινωνική οικονομία δημιουργήθηκε από τις ανάγκες των πολιτών που ήταν ανικανοποίητες και δεύτερον ότι ανεξαρτήτως στόχων και προσφερόμενων υπηρεσιών ο Τρίτος Τομέας έχει ήδη επιτελέσει ένα τεράστιο κοινωνικό έργο, αφού έχει προσφέρει εργασία σε εκατομμύρια ανθρώπους που ασφυκτιούσαν αναζητώντας εργασία σε δύο υπερπλήρεις εργαζομένων τομείς (δημόσιο και ιδιωτικό).

Θα ήταν καλό να επισημάνουμε και τον κίνδυνο που διατρέχουν πολλές επιχειρήσεις Κοινωνικής Οικονομίας να πέσουν στην παγίδα του συστήματος και να λειτουργήσουν ως κυματοθραύστης στις ολοένα αυξανόμενες κοινωνικές ανάγκες, τις οποίες δεν ικανοποιεί επαρκώς το κράτος (ιδιαίτερα στην περίοδο αυτή της οικονομικής και κοινωνικής κρίσης που βιώνει η Ελλάδα), όπως η πρόνοια, η παιδεία, ο πολιτισμός, η υγεία κλπ.

Πράγματι ορισμένες Κοινωνικές επιχειρήσεις της «Νέας Κοινωνικής Οικονομίας» δέχονται σοβαρή κριτική, τόσο σε ευρωπαϊκό, όσο και σε εθνικό επίπεδο, είτε διότι λειτουργούν ως επιχειρήσεις της Αγοράς, είτε διότι, στο πλαίσιο της συρρίκνωσης του κράτους Πρόνοιας, αναλαμβάνουν υπηρεσίες που οφείλει να παρέχει το κράτος (π.χ. προνοιακές), υποκαθιστώντας το, με κίνητρο συνήθως το κέρδος.

Αυτή η μεταφορά αρμοδιοτήτων και ευθυνών πραγματοποιείται συνήθως μέσα από κρατικές πολιτικές, οι οποίες υιοθετούνται από ορισμένες Κοινωνικές Επιχειρήσεις με τη βοήθεια και ευρωπαϊκών προγραμμάτων, τα οποία λειτουργούν ως «δόλωμα» και αποβαίνουν σε βάρος του κοινωνικού συνόλου, του ανταγωνισμού και των αρχών της Κοινωνικής οικονομίας. Σε πολλές τέτοιες περιπτώσεις, το τελικό αποτέλεσμα είναι να λειτουργούν οι Κοινωνικές Επιχειρήσεις απλώς ως

κερδοφόρες επιχειρήσεις της Αγοράς, χωρίς κοινωνικούς σκοπούς και χωρίς τις αρχές που οφείλουν να τις διέπουν, να απαξιώνουν τα μέλη τους και να τα ωθούν σε αποχώρηση και ακόμη να χάνουν την αποδοχή του κοινωνικού συνόλου.

Ευελπιστούμε ότι δεν θα παρατηρηθεί το φαινόμενο αυτό και στο άμεσο μέλλον, τόσο από τις υφιστάμενες Κοινωνικές Επιχειρήσεις, όσο και από τις νέες Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις του Ν. 4019/11 που έχουν ήδη ενταχθεί στο Μητρώο Κοινωνικής Οικονομίας, διότι πρέπει να περιφρουρηθεί ο ρόλος του κράτους στην παροχή υπηρεσιών, τις οποίες οι πολίτες πληρώνουν μέσω της φορολογίας τους.

Μια ενέργεια που άπτεται θεμάτων Κοινωνικής Οικονομίας ήταν και η συγκρότηση των Τοπικών Συμφώνων Απασχόλησης (Τ.Σ.Α). Τα Τ.Σ.Α. δεν είναι τίποτα άλλο παρά εθελοντική προσέλευση όλων των τοπικών φορέων μιας περιοχής (παραγωγικών τάξεων, κοινωνικών εταίρων, επιχειρηματιών-εμπόρων) σε μια υπεράνω νόμων, κανονισμών και ρυθμίσεων συζήτηση και συμφωνία των όρων που ενδείκνυνται να τεθούν προκειμένου να υπάρξει ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας και τόνωση της απασχόλησης, χωρίς την παρέμβαση του κράτους. Μερικά από τα μέτρα που μπορούν να συμφωνηθούν είναι και τα ακόλουθα (Χρυσάκης, Ζιώμας, Καραμητοπούλου, Χατζαντώνης, Προοπτικές Απασχόλησης στον Τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας):

- Μέτρα για τη διασφάλιση και δημιουργία απασχόλησης και ιδιαιτέρως υπέρ συγκεκριμένων ομάδων του πληθυσμού.
- Μέτρα στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού με πρωταρχικό στόχο τη σύνδεσή τους με την παραγωγική διαδικασία.
- Μέτρα για την ενίσχυση των λειτουργικών ή τοπικών διοικητικών υπηρεσιών που σχετίζονται και επηρεάζουν το σχεδιασμό και την εφαρμογή πολιτικών ανάπτυξης και απασχόλησης (θέσπιση τοπικών επενδυτικών, φορολογικών κινήτρων, στήριξη ΜΜΕ, ολοκλήρωση υποδομών, μείωση Δημοτικών Τελών για την ανάπτυξη τουριστικής δράσης κλπ.).
- Προτάσεις προς τις Επιτροπές Παρακολούθησης των κοινοτικών προγραμμάτων, που αφορούν την περιοχή, για την ποιοτική βελτίωση της αποτελεσματικότητας των υλοποιούμενων προγραμμάτων και τον καλύτερο προσανατολισμό των

διαρθρωτικών παρεμβάσεων στην κατεύθυνση της δημιουργίας θέσεων απασχόλησης.

- Μέτρα υπέρ της δημιουργίας θέσεων απασχόλησης που διευκολύνουν την ευελιξία στην τοπική αγορά εργασίας.
- Συμπληρωματικές ενέργειες για την στήριξη της απασχόλησης στα πλαίσια εθνικών και κοινοτικών ενισχύσεων για μικρομεσαίες επιχειρήσεις και λοιπές επενδυτικές δραστηριότητες (Ν. 2234/94 κλπ.).
- Ενέργειες στήριξης πειραματικών σχεδίων που στοχεύουν στη βιώσιμη απασχόληση στην κοινωνική οικονομία (Τοπικές Πρωτοβουλίες Απασχόλησης).

Παρ' όλα αυτά τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα για αυτούς τους φορείς είναι ελάχιστα. Στοιχεία που αφορούν τη δομή τους, την οργάνωσή τους, το προσωπικό που απασχολούν είναι άγνωστα.

Το 1996 βέβαια διεξήχθη η διακρατική έρευνα VOLMED (στην Ελλάδα την ευθύνη για την έρευνα ανέλαβε το Πάντειο Πανεπιστήμιο) με στόχο την διερεύνηση των φορέων Κοινωνικής Οικονομίας. Πράγματι στην Ελλάδα δημιουργήθηκε μια βάση δεδομένων 1200 οργανώσεων της Κοινωνικής Οικονομίας, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι καταγράφηκαν στοιχεία των εργαζομένων σε αυτούς τους φορείς. Γενικότερα δεν υπάρχουν πληροφορίες σε σχέση με τα χαρακτηριστικά των απασχολούμενων σε αυτό τον τομέα. Ακριβώς για αυτό έχει προταθεί ο χαρακτηρισμός με ειδικό κωδικό της απασχόλησης σε αυτόν τον τομέα στις Έρευνες Εργατικού Δυναμικού της Ε.Σ.Υ.Ε.

2.6 Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ

Ο Τρίτος τομέας αποτελεί ένα άκρως ελπιδοφόρο πεδίο για την αντιμετώπιση προβλημάτων που απορρέουν από την πρόσφατη εξέλιξη των κοινωνικών και οικονομικών συστημάτων. Η διεθνής εμπειρία έχει αποδείξει ότι οι οργανώσεις της κοινωνικής οικονομίας είναι σε θέση να

παρέχουν «ευφυείς» λύσεις στις κοινωνικές και άλλες ανάγκες σε τοπική ή εθνική κλίμακα, που δεν καλύπτονται από το κράτος ή την αγορά. Σε όλες τις χώρες, στις οποίες λειτουργεί η κοινωνική οικονομία ή «οικονομία της αλληλεγγύης», εξυπηρετεί πρωτίστως τα άτομα που αναζητούν πρακτικές και άμεσες απαντήσεις στις δυσκολίες της καθημερινής ζωής, με τις οποίες έρχονται αντιμέτωποι (απασχόληση, διατροφή, υγεία, οικονομική αβεβαιότητα, στέγη κλπ). Παράλληλα, σε μία περίοδο κρίσης στην αγορά εργασίας, ο τρίτος τομέας αποτελεί δυνητική πηγή απασχόλησης, ιδιαίτερα για τα άτομα που βρίσκονται ή κινδυνεύουν από κοινωνικό και εργασιακό αποκλεισμό.

Εφόσον διαμορφωθούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του τρίτου τομέα τα θετικά αποτελέσματα και επιπτώσεις του τρίτου συστήματος στην απασχόληση, ανάπτυξη και κοινωνική συνοχή είναι σημαντικά. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία και την Ευρωπαϊκή εμπειρία, εντοπίζονται τρεις πρωταρχικοί στόχοι και κατ' επέκταση, αποτελέσματα για τις πρωτοβουλίες του τρίτου τομέα.

1. Ένταξη στην αγορά εργασίας ατόμων που αντιμετωπίζουν δυσκολίες
2. Διάθεση στην αγορά νέων αγαθών ή υπηρεσιών
3. Προώθηση της τοπικής ανάπτυξης [Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γ.Δ. Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων (2003)]

Οι περισσότεροι οργανισμοί του Τρίτου τομέα καλύπτουν ταυτόχρονα και τους τρεις στόχους, εάν και πρωταρχικός στόχος τους είναι η ενσωμάτωση ευάλωτων πληθυσμιακών ομάδων στην αγορά εργασίας. Η έμφαση αυτή στην επαγγελματική ένταξη αντιστοιχεί στη βασική τάση που χαρακτηρίζει την εξέλιξη της κοινωνικής οικονομίας τις τελευταίες τρεις δεκαετίες, την προσπάθεια δηλαδή της κοινωνικής οικονομίας να αντιμετωπίσει την υψηλή ανεργία. Προσπάθεια που υποστηρίζεται από τα θεσμικά όργανα της Κοινότητας και από την Ευρωπαϊκή Στρατηγική Απασχόλησης.

Μάλιστα το τρίτο σύστημα παρουσιάζει ορισμένα σημαντικά πλεονεκτήματα συγκριτικά με το δημόσιο τομέα και τις κερδοσκοπικές επιχειρήσεις και δημιουργεί τις παρακάτω θετικές επενέργειες:

- Δημιουργεί θέσεις εργασίας σε ευάλωτες ομάδες και άτομα που μειονεκτούν, τα οποία αντιμετωπίζουν μεγάλη δυσκολία πρόσβασης στην απασχόληση.
- Συμβάλλει στην τοπική ανάπτυξη, στην ενίσχυση των τοπικών θεσμών, στην αξιοποίηση διαφόρων πόρων, στην εξεύρεση καινοτομικών εργαλείων και πρακτικών για την επίτευξη των στόχων του.
- Συνήθως καλύπτει τοπικές ανάγκες, οι οποίες δεν καλύπτονται από το δημόσιο ούτε από το κερδοσκοπικό ιδιωτικό τομέα, παρέχοντας υπηρεσίες που συχνά θεωρούνται ως μη κερδοσκοπικές και δεν προσελκύουν το ενδιαφέρον του ιδιωτικού τομέα. Η εμπειρία δείχνει ότι οι οργανισμοί του τρίτου τομέα απευθύνονται σε διάφορες κατηγορίες αγορών.
 - Σε αγορές, στις οποίες η προσφορά δημόσιων κοινωνικών υπηρεσιών είναι ανεπαρκής ή δεν υπάρχει.
 - Απευθύνεται επιπροσθέτως σε τμήματα της αγοράς που δεν ελκύουν το ενδιαφέρον του ιδιωτικού κερδοσκοπικού τομέα.
 - Σε παραδοσιακές αγορές, όπου οι οργανισμοί του τρίτου συστήματος μπορούν να ανταγωνισθούν λόγω της ευέλικτης και εξατομικευμένης παροχής αγαθών και υπηρεσιών, καθώς και με την τόνωση της ζήτησης που μπορούν να προκαλέσουν οι οργανισμοί αυτοί.
- Κινητοποιεί ομάδες εθελοντών και αξιοποιεί την εθελοντική εργασία. Με αυτόν τον τρόπο μειώνεται το κόστος των δραστηριοτήτων για το κοινωνικό σύνολο.
- Επιπλέον, το τρίτο σύστημα συμβάλλει στην προώθηση της καινοτομίας, μέσω της εξεύρεσης καινοτομικών εργαλείων και πρακτικών για την επίτευξη των στόχων του. Αρχικά, τα νέα προϊόντα και υπηρεσίες που ανταποκρίνονται σε τοπικές, ανικανοποίητες ανάγκες αποτελούν μία καινοτομία.
- Οι οργανισμοί του τρίτου συστήματος βρίσκονται κοντά στους χρήστες, δε διέπονται από γραφειοκρατικές διαδικασίες και δεν υποχρεούνται να μεγιστοποιήσουν τα κέρδη και συνεπώς, αναπτύσσουν σχέσεις εμπιστοσύνης με το τοπικό πληθυσμό.
- Οι οργανισμοί του τρίτου συστήματος συμβάλλουν σημαντικά στη βελτίωση της ποιότητας ζωής του τοπικού πληθυσμού και

ειδικότερα, των λιγότερο ευνοουμένων τμημάτων του, τα οποία, χωρίς τη συμβολή του τρίτου συστήματος, δεν θα είχαν πρόσβαση ίσως σε νέες υπηρεσίες και αγαθά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3. ΜΟΝΤΕΛΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο θα μελετήσουμε τις μορφές των κοινωνικών επιχειρήσεων και τα χαρακτηριστικά τους (πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα)

Συγκεκριμένα θα δοθεί μια σύντομη ανάλυση στις παρακάτω μορφές και μοντέλα κοινωνικών επιχειρήσεων.

- Συνεταιρισμοί – Αγροτικοί και Αστικοί
- Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης
- Αστικά Σωματεία
- Επιχειρήσεις της Αυτοδιοίκησης
- Ιδρύματα
- Εταιρίες Λαϊκής Βάσης
- Μη κυβερνητικές Οργανώσεις
- Εταιρίες Περιορισμένης Ευθύνης με χαρακτηριστικά Κοινωνικής Οικονομίας
- Μοντέλο Θερμοκοιτίδας επιχειρήσεων

3.2 ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ

Δεν είναι εύκολο να δοθεί ένας συνοπτικός ορισμός του συνεταιρισμού, που να περιλαμβάνει όλα τα χαρακτηριστικά στοιχεία του και να τον περιγράφει με επάρκεια. Η ποικιλομορφία του συνεταιριστικού θεσμού που έχει παγκόσμια εξάπλωση, η εφαρμογή του κάτω από διαφορετικά κοινωνικοοικονομικά καθεστώτα και η εξελικτική του πορεία, δεν αλλοιώνουν βέβαια τις βασικές αρχές του, δυσχεραίνουν όμως την περιγραφή του.

Θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμο να τονισθεί η δισυπόστατη φυσιογνωμία του συνεταιρισμού. Ο συνεταιρισμός δεν είναι ούτε αμιγής οικονομικός θεσμός, όπως π.χ. είναι οι εταιρείες κεφαλαίου, ούτε αμιγής κοινωνικός θεσμός, όπως σωματεία, ιδρύματα κλπ. Είναι μικτός οικονομικοκοινωνικός θεσμός, που, όπως έλεγε ο Σαρλ Ζίντ, «φιλοδοξεί να πετύχει τη συμφιλίωση της δικαιοσύνης και της ελευθερίας». Ο συνεταιρισμός είναι μια ιδιόμορφη οικονομική μονάδα που έχει ιδανικά, που αποβλέπει στο να υποτάξει τις οικονομικές λειτουργίες στον ελεύθερο άνθρωπο, εξαιτίας του οποίου και για τον οποίο υπάρχει.

Στο παγκόσμιο συνέδριο της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης στο Μάντσεστερ (1995) υιοθετήθηκε για πρώτη φορά ένας ορισμός του συνεταιρισμού, το περιεχόμενο του οποίου είναι το ακόλουθο:

«Συνεταιρισμός είναι μια αυτόνομη ένωση προσώπων που συγκροτείται εθελοντικά για την αντιμετώπιση των κοινών οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών και επιδιώξεών τους δια μέσου μιας συνιδιόκτητης και δημοκρατικά διοικούμενης επιχείρησης» (Κωνσταντίνου Α. Παπαγεωργίου, Βιώσιμη Συνεταιριστική οικονομία, Β' ΕΚΔΟΣΗ).

Ο συνεταιρισμός αποτελεί ένα ιδιόμορφο υβρίδιο οικονομικής επιχείρησης με στοιχεία κοινωνικής ευαισθησίας. Αναπτύσσει την οικονομική του δραστηριότητα στην ελεύθερη αγορά και έτσι θα πρέπει να είναι το ίδιο επιχειρηματικά αποτελεσματικός με τους ανταγωνιστές του και ταυτόχρονα να διατηρεί ορισμένες αξίες.

«Οι συνεταιρισμοί στηρίζονται στις αξίες της αυτοβοήθειας, της αυτεπθύνης, της δημοκρατίας, της ισότητας, της ισοτιμίας και της αλληλεγγύης. Ακολουθώντας την παράδοση των πρωτεργατών, τα μέλη των συνεταιρισμών στηρίζονται στις ηθικές αξίες της εντιμότητας, της διαφάνειας, της κοινωνικής υπευθυνότητας και της φροντίδας για τους άλλους», (Κωνσταντίνου Α. Παπαγεωργίου, Βιώσιμη Συνεταιριστική οικονομία, Β' ΕΚΔΟΣΗ).

Ένα πρόσωπο, μία ψήφος άσχετα από τις εταιρικές μερίδες που κάποιο μέλος κατέχει, με αμοιβαία βοήθεια και δημοκρατικά εκλεγμένη διοίκηση. Οι συνεταιρισμοί έχουν συνήθως εμπορικό χαρακτήρα.

Οι συνεταιρισμοί αποτελούν ενώσεις προσώπων με εμπορικό χαρακτήρα που έχουν ως στόχο την κοινωνική και επιχειρηματική ανάπτυξη των μελών τους χωρίς ωστόσο, το κέρδος να είναι αυτοσκοπός.

Οι Συνεταιρισμοί διέπονται από τους παρακάτω Νόμους : από τον Νόμο 2810/2000 για τους Αγροτικούς Συνεταιρισμούς, από τον Νόμο 1667/86 για τους Αστικούς Συνεταιρισμούς, από τον 2076/92 για τις Συνεταιριστικές Τράπεζες, από το προεδρικό Διάταγμα 93/87 για τους Οικοδομικούς Συνεταιρισμούς, από τον Νόμο 4019/2011 για την Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση και τον κανονισμό της Ε.Ε. 1435/2003 για τον Ευρωπαϊκό Συνεταιρισμό.

Η βάση στους συνεταιρισμούς αποτελεί η συνεταιριστική μερίδα. Συνεταιριστική μερίδα είναι το ελάχιστο ποσό που θα καταβάλλει ο κάθε συνέταιρος. Ο κάθε συνέταιρος συμμετέχει με διαφορετικό αριθμό μερίδων. Το σύνολο των συνεταιριστικών μερίδων αποτελεί το κεφάλαιο του συνεταιρισμού.

Υπάρχουν πολλά είδη συνεταιρισμών όπως, Γυναικών, Αγροτικοί, Αστικοί, Καταναλωτικοί κα. Ωστόσο χωρίζονται στις εξής κατηγορίες:

- Αγροτικοί Συνεταιρισμοί
- Αστικοί Συνεταιρισμοί
- Αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί
- Οικοδομικοί Συνεταιρισμοί

Για τη σύσταση συνεταιρισμού θα πρέπει να ακολουθηθούν οι παρακάτω ενέργειες:

Σύνταξη και έγκριση καταστατικού και καταχώριση στο μητρώο των Συνεταιρισμών. Το καταστατικό θα πρέπει να αναφέρει την επωνυμία, το σκοπό δημιουργίας του, τη διάρκεια, την έδρα και τον τρόπο διοίκησης. Ακόμη το καταστατικό θα πρέπει να περιέχει τον τρόπο και τον χρόνο συντάξεως του ισολογισμού και του πίνακα διάθεσης κερδών, την ευθύνη των συνεταίρων, την αξία κάθε συνεταιριστικής μερίδας και τον τρόπο με τον οποίο θα εισέρχονται νέα μέλη και θα αποχωρούν παλαιά.

Τα χαρακτηριστικά του συνεταιρισμού είναι τα παρακάτω:

- Συλλογική συγκρότηση και το μεταβλητό του αριθμού των συνεταίρων (7 ελάχιστα αρχικά μέλη στους Αγροτικούς και 21 στους Αστικούς).
- Διαίρεση του κεφαλαίου σε μερίδες, το ύψος του οποίου καθορίζεται από τα μέλη.
- Μικρή ευθύνη των συνεταίρων ανάλογα με το ύψος του εταιρικού μεριδίου.
- Δημιουργία απασχόλησης και κινητοποίηση των μελών του.
- Ισοτιμία στη λήψη αποφάσεων (δεν έχει σχέση ο αριθμός των μερίδων που διαθέτει το κάθε μέλος).
- Κοινωνική ευθύνη.
- Ύπαρξη δύο οργάνων διοίκησης (Γενική Συνέλευση και Διοικητικό Συμβούλιο) και ενός εποπτικού οργάνου- Εποπτικό Συμβούλιο

Οι συνεταιρισμοί διέπονται από διεθνώς καθιερωμένες αρχές οι οποίες, είναι οι ακόλουθες:

- Δημοκρατική Διοίκηση
- Ελεύθερη και Εθελοντική συμμετοχή των μελών
- Αυτονομία και ανεξαρτησία στη διοίκηση
- Οικονομική συμμετοχή των μελών
- Ενδιαφέρον για την Κοινότητα
- Συνεργασία μεταξύ των συνεταιρισμών
- Εκπαίδευση, πρακτική άσκηση και πληροφόρηση

Ο Συνεταιρισμός διοικείται από τα ακόλουθα όργανα:

- Γενική Συνέλευση
- Διοικητικό Συμβούλιο που εκλέγεται από τη Γενική Συνέλευση
- Τριμελές Εποπτικό Συμβούλιο που εκλέγεται από τη Γενική Συνέλευση

Κάποιες ενδεικτικές δραστηριότητες των Αγροτουριστικών Συνεταιρισμών είναι οι ακόλουθες:

- Ανάδειξη και εξάσκηση παραδοσιακών επαγγελμάτων

- Οργάνωση και προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού
- Παραγωγή, συσκευασία, τυποποίηση, μεταφορά και πώληση προϊόντων οικιακής οικονομίας όπως χειροτεχνίες, γλυκά, παραδοσιακές στολές κα.
- Μίσθωση ή απόκτηση ακινήτων για τη δημιουργία τουριστικών εγκαταστάσεων
- Συνεργασία και δικτύωση με ομοειδείς φορείς και επαγγελματίες για την προώθηση ιδίων ή άλλων προϊόντων.
- Οργάνωση πολιτιστικών, περιβαλλοντικών, αγροτουριστικών, οικονομικών δραστηριοτήτων μέσα από ημερίδες, συνέδρια, σεμινάρια κα.
- Παραγωγή οικολογικών/ βιολογικών προϊόντων
- Ανάπτυξη δενδροκομίας και μελισσοκομίας
- Παραγωγή και τυποποίηση αλιευτικών προϊόντων
- Ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών catering και εστίασης.
- Δημιουργία κέντρων δημιουργικής απασχόλησης για παιδιά, ηλικιωμένους και Α.Μ.Ε.Α.

Είναι ξεκάθαρο πως μέσα από τη λειτουργία των Συνεταιρισμών δημιουργούνται αρκετά οφέλη για τα μέλη του. Τα σημαντικότερα είναι τα παρακάτω:

- Συλλογική λειτουργία και Συνυπευθυνότητα
- Επιμερισμός επιχειρηματικού ρίσκου
- Κατανομή ευθυνών
- Εμπλουτισμός της ομάδας μέσα από τις εμπειρίες των μελών
- Ισοτιμία στις αποφάσεις
- Δημοκρατικές διαδικασίες
- Δημιουργία εισοδήματος

Τα καθαρά κέρδη του συνεταιρισμού διατίθενται, σύμφωνα με τη νομοθεσία, για το σχηματισμό έκτακτου, τακτικού ή ειδικού αποθεματικού και για διανομή στους συνεταίρους. Το τακτικό αποθεματικό σχηματίζεται από το ένα δέκατο των καθαρών κερδών χρήσης. Όταν το ύψος του αποθεματικού έχει εξισωθεί με την αξία των

μερίδων τότε, δεν είναι υποχρεωτική η παρακράτηση. Τα βιβλία που χρησιμοποιούν οι συνεταιρισμοί θα πρέπει να θεωρηθούν από τον Ειρηνοδίκη της περιφέρειας που εδρεύει ο συνεταιρισμός. Τα βιβλία που προβλέπει η φορολογική νομοθεσία για τους συνεταιρισμούς είναι τα ακόλουθα:

- Βιβλίο μητρώου μελών
- Βιβλίο πρακτικών της Γενικής Συνέλευσης
- Βιβλίο πρακτικών συνεδριάσεων Διοικητικού Συμβουλίου
- Βιβλίο πρακτικών συνεδριάσεων Εποπτικού Συμβουλίου

Οι συνεταιρισμοί έχουν έντονη κοινωνική ευθύνη. Έχουν ευθύνη απέναντι στα μέλη τους και τις τοπικές περιφερειακές κοινότητες μέσα από τις δημοκρατικές και αποκεντρωμένες δραστηριότητες τους. Αυτό άλλωστε είναι που διαφοροποιεί τις συνεταιριστικές επιχειρήσεις από τις επιχειρήσεις της Αγοράς που έχουν σαν βασικό στόχο το κέρδος.

Στην Ελλάδα οι συνεταιρισμοί αποτελούν βασικό κομμάτι της Κοινωνικής Οικονομίας. Λειτουργούν ως επιχειρήσεις αφοῦ, προσφέρουν αγαθά και υπηρεσίες και αναπτύσσουν συναλλακτικές σχέσεις με τον δημόσιο τομέα. Βοηθούν στην ένταξη στην αγορά εργασίας ατόμων που ήταν αποκλεισμένα.

Παρέχουν αγαθά και υπηρεσίες καλής ποιότητας σε πιο χαμηλές τιμές από τις συμβατικές επιχειρήσεις. Συμβάλλουν στην κοινωνικοποίηση των μελών τους και βοηθούν τα μέλη τους με έξτρα εισόδημα.

Καλύπτουν ανάγκες σε προϊόντα και υπηρεσίες που δεν διατίθεται να προσφέρει ούτε ο Ιδιωτικός ούτε ο Δημόσιος τομέας.

Συμβάλλουν στην ανάπτυξη της περιοχής που δραστηριοποιούνται μέσα από την απασχόληση ανέργων, γυναικών και άλλων ευπαθών ομάδων.

3.3 ΑΓΡΟΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ

Ο συνεταιριστικός θεσμός χρησιμοποιήθηκε σε μεγάλο βαθμό από την αγροτική κοινωνία της Ελλάδας. Οι Γεωργικοί συνεταιρισμοί αποτέλεσαν

και αποτελούν μηχανισμούς οικονομικής στόχευσης και υπεράσπισης των συμφερόντων των μελών τους και αποτελούν ένα σημαντικό κομμάτι της Κοινωνικής Οικονομίας.

Από το 1950 έως τη δεκαετία του 1990 οι Γεωργικοί συνεταιρισμοί πρόσφεραν μεγάλες δυνατότητες στους αγρότες και συνέβαλλαν στην υπέρβαση της παραδοσιακής καλλιέργειας. Ωστόσο, η μετάβαση από την παραδοσιακή γεωργία σε προηγμένες μορφές επιχειρηματικότητας δεν ολοκληρώθηκε λόγω ανεπαρκούς στήριξης από το κράτος, του τραπεζικού συστήματος, τη δυσχέρεια πρόσληψης αναγκαίου στελεχιακού δυναμικού και τη μεσολάβηση της δικτατορίας που εξάρθρωσε το συνεταιριστικό κίνημα.

Μετά το 1974 υπήρξε υποστήριξη των κυβερνήσεων προς τα συνεταιριστικά κινήματα. Ωστόσο, αργότερα λόγω διαφόρων παραγόντων όπως οι συχνές αλλαγές της συνεταιριστικής νομοθεσίας, η δημιουργία πλεονάζοντος προσωπικού, η εισαγωγή τυποποιημένων προϊόντων από την Ε.Ε., η έλλειψη σταθερών κριτηρίων για επενδυτικές δραστηριότητες οδήγησαν πολλούς συνεταιρισμούς σε κρίση.

Στις μέρες μας οι Αγροτικοί συνεταιρισμοί έχουν σημαντικό ρόλο στην οικονομική και κοινωνική ζωή κάθε περιοχής. Λόγω των συνεχών προκλήσεων και του ανταγωνισμού από τις διεθνείς Αγορές οι συνεταιρισμοί καλούνται να κάνουν πιο ανταγωνιστικά τα προϊόντα τους και να συντονιστούν περισσότερο στους τομείς της παραγωγής, μεταποίησης και εμπορίας.

3.4 ΑΣΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ

Μετά την μεταπολίτευση οι Αστικοί συνεταιρισμοί παρουσιάζουν μεγάλη ανάπτυξη που οφείλεται κυρίως στον έντονο οικονομικό ανταγωνισμό που δέχονται αρκετές επαγγελματικές κατηγορίες.

Με βάση το Νόμο 1667/86 λειτουργούν συνεταιριστικές επιχειρήσεις στον τομέα της κατανάλωσης. Αντιπροσωπευτικό όργανο αποτελεί η

Πανελλήνια Ένωση Καταναλωτικών Συνεταιρισμών. Στον τομέα της πίστης λειτουργούν συνεταιριστικές τράπεζες τις οποίες εκπροσωπεί η Ένωση Συνεταιριστικών Τραπεζών, στον τομέα του ξύλου αντιπροσωπευτικό όργανο αποτελεί η Πανελλήνια Ομοσπονδία Βιοτεχνών Συνεταιρισμών Ξύλου, στους τομείς των υδραυλικών και ηλεκτρολογικών εγκαταστάσεων αντιπροσωπευτικό όργανο αποτελεί Πανελλήνια Ομοσπονδία Συνεταιρισμών Ηλεκτρολόγων Εγκαταστατών, στον τομέα των φαρμάκων κτλ.

Οι Αστικοί συνεταιρισμοί έχουν σαν στόχο να προασπίσουν τους επαγγελματίες βιοτέχνες, να τους προσφέρουν εισόδημα και να κάνουν τα προϊόντα τους πιο οικονομικά και ποιοτικά. Η διαχείριση των συνεταιρισμών γίνεται από τους ίδιους τους βιοτέχνες και οι τοπικές κοινωνίες απολαμβάνουν τα προνόμια των ποιοτικών και οικονομικότερων προϊόντων σε σχέση με τις συμβατικές επιχειρήσεις.

3.5 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ

Οι Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης θεσμοθετήθηκαν με το Νόμο 2716/99 για την επαγγελματική και κοινωνική ένταξη και την επιχειρηματική δραστηριοποίηση ατόμων με ψυχικά και κινητικά προβλήματα. Αποτελεί ιδιαίτερη μορφή συνεταιρισμού αφού, τα μέλη της έχουν περιορισμένη ευθύνη και αποτελεί παράλληλα Μονάδα Ψυχικής Υγείας. Η εποπτεία και η ανάπτυξη των Κοι.Σ.Π.Ε. ανήκει στο Υπουργείο Υγείας. Στους συγκεκριμένους συνεταιρισμούς συμμετέχουν Α.Μ.Ε.Α., ειδικευμένα στελέχη ψυχικής υγείας και χρηματοδοτούνται από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας.

Ως εκ τούτου η συμμετοχή των μελών ανά κατηγορία είναι η παρακάτω:

- Συμμετοχή 35% και πάνω ατόμων με ψυχικά και κοινωνικά προβλήματα
- Συμμετοχή μικρότερο ή ίσο του 45% εργαζομένων στο χώρο της ψυχικής υγείας
- Συμμετοχή μικρότερη του 20% Δήμοι, Κοινότητες, ΝΠΔΔ, ΝΠΙΔ και φυσικά πρόσωπα

Μέχρι το 2011 ο Κοι.Σ.Π.Ε. αποτελούσε το μοναδικό θεσμοθετημένο μοντέλο Κοινωνικής επιχείρησης στην Ελλάδα.

Πλεονεκτήματα των Κοι.Σ.Π.Ε.

- Επαγγελματική επανένταξη ψυχικά ασθενών
- Δημοκρατικός χαρακτήρας στη λήψη αποφάσεων
- Ανάπτυξη δράσεων για την κοινωνική επανένταξη ψυχικά ασθενών και ενημέρωση της κοινής γνώμης
- Συμμετοχή των ψυχικά ασθενών στη λήψη αποφάσεων
- Διττός ρόλος των ψυχικά ασθενών ως μέλη ή/και ως εργαζόμενοι. Οι ασθενείς που είναι μέλη στηρίζουν εμμέσως αυτούς που εργάζονται μέσω της αύξησης του συνεταιριστικού κεφαλαίου και οι ασθενείς ως εργαζόμενοι βοηθούν στην παραγωγή.
- Οι εργαζόμενοι στο χώρο της ψυχικής υγείας αμείβονται από τον φορέα ψυχικής υγείας που ανήκουν.
- Απαλλαγή από κάθε άμεσο ή έμμεσο φόρο του Κοι.Σ.Π.Ε. εκτός του Φ.Π.Α..
- Δυνατότητα παραχώρησης εγκαταστάσεων από ψυχιατρικά και άλλα νοσοκομεία και Ν.Π.Δ.Δ.
- Οι εργαζόμενοι με ψυχοκινητικά προβλήματα αμείβονται για το χρόνο απασχόλησης και την παραγωγικότητα τους χωρίς να χάνουν διάφορα επιδόματα που λαμβάνουν (επιδόματα αναπηρίας, πρόνοιας κλπ).

Παρόλα τα παραπάνω οι Κοι.Σ.Π.Ε. παρουσιάζουν συχνά κάποια προβλήματα. Αυτά χωρίζονται σε 3 κατηγορίες.

1. Θεσμικά - Λειτουργικά ζητήματα: Υπάρχει δυσκολία στην εξεύρεση τρόπου σύνδεσης και συνεργασίας των Τομεακών Επιτροπών Ψυχικής Υγείας με τον Κοι.Σ.Π.Ε.. Ακόμη ένα πρόβλημα είναι η ανάγκη ρυθμιστικής πρόβλεψης στην περίπτωση που διαφοροποιηθούν τα ποσοστά των 3 κατηγοριών μελών του Κοι.Σ.Π.Ε..
2. Ασφαλιστικά – Εργασιακά ζητήματα: Απαίτηση ασφάλισης σε όλα τα μέλη του Κοι.Σ.Π.Ε., που δεν είναι ασφαλιστικά καλυμμένα,

στον Οργανισμό Ασφάλισης Ελευθέρων Επαγγελματιών. Ρύθμιση για τη συνέχιση καταβολής επιδομάτων ασθενών που εργάζονται στο συνεταιρισμό. Αυτά τα θέματα ρυθμίστηκαν το 2014.

3. Φορολογικά ζητήματα: Υπάρχουν κενά σε ότι αφορά την απαλλαγή του Κοι.Σ.Π.Ε. από κάθε άμεσο ή έμμεσο φόρο (Νόμος 2716/99).

3.6 ΑΣΤΙΚΑ ΣΩΜΑΤΕΙΑ

Σε αυτό τον φορέα εντάσσονται Σωματεία του Αστικού Κώδικα και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.

Σύμφωνα με το άρθρο 78 του Αστικού κώδικα, το Αστικό Σωματείο αποτελεί εκούσια ένωση φυσικών ή νομικών προσώπων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, με εθελοντική προσφορά των μελών του. Ωστόσο σε πολλές περιπτώσεις υπάρχει οικονομικό κίνητρο.

Για τη σύσταση αυτών των φορέων, σύμφωνα με τον Αστικό κώδικα, απαιτούνται 21 πρόσωπα, νομικά ή φυσικά. Οι φορείς που δεν περιλαμβάνονται σε αυτούς τους συλλόγους είναι πολιτικά κόμματα, συνδικάτα, θρησκευτικές οργανώσεις και οργανώσεις εργοδοτών.

Τα βασικά χαρακτηριστικά τους είναι:

- Θεσμική οντότητα
- Είναι μη κερδοσκοπικά
- Ανεξάρτητα από κυβερνήσεις και το δημόσιο
- Ανιδιοτελής διοίκηση
- Η δραστηριότητα τους να προωθεί το δημόσιο συμφέρον

Η διοίκηση των σωματείων γίνεται από το Διοικητικό συμβούλιο και οι αποφάσεις λαμβάνονται με σχετική πλειοψηφία των παρόντων (εκτός αν ορίζει κάτι άλλο το παραστατικό).

Οι κατηγορίες των σωματείων είναι : πολιτιστικοί σύλλογοι, γυναικείοι σύλλογοι, περιβαλλοντικοί σύλλογοι, αγροτικοί σύλλογοι, αλληλοβοηθητικά ταμεία και σύλλογοι νέων κ.α..

3.7 ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

Οι Μ.Κ.Ο. εντάσσονται στην κοινωνία των πολιτών αλλά δεν ταυτίζονται με τον τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας. Στηρίζονται στον εθελοντισμό και έχουν κοινωνικό σκοπό και συνήθως συμμετέχει και το κράτος.

Παρότι υπάρχουν πολλές αξιόλογες Μ.Κ.Ο. που κάνουν εξαιρετικό κοινωνικό έργο, υπάρχουν ορισμένες που έχουν κατηγορηθεί για κατάχρηση δημοσίου χρήματος. Ως εκ τούτου οι συγκεκριμένες Μ.Κ.Ο. που δρουν για ίδιο χρηματικό όφελος δημιουργούν άσχημη εικόνα για την Κοινωνία των Πολιτών. Για αυτό το λόγο θα πρέπει να αποτελούν παραδείγματα προς αποφυγή, να ελέγχονται οι δράσεις τους και να πραγματοποιείται δημόσια καταγγελία σε αυτούς που παραβιάζουν τις αρχές τους.

3.8 ΕΤΑΙΡΙΕΣ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΜΕ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Ως προς τη βασική μορφή τους οι Ε.Π.Ε. δεν αποτελούν επιχείρηση Κοινωνικής Οικονομίας. Ωστόσο μπορεί να υπάρξουν περιπτώσεις Ε.Π.Ε. που να μπορούν να εγγραφούν στο Ειδικό Μητρώο άλλων Φορέων Κοινωνικής Οικονομίας του Νόμου 4019/11.

Η Ε.Π.Ε. είναι ένας ενδιάμεσος τύπος επιχείρησης ανάμεσα στις προσωπικές και κεφαλαιουχικές εταιρίες. Οι εταίροι ευθύνονται ανάλογα με το ποσό της εισφοράς τους και το κάθε κεφάλαιο χωρίζεται σε μερίδια.

Τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά των Ε.Π.Ε. είναι τα ακόλουθα:

- Συγκεκριμένοι όροι δημοσιότητας κατά την ίδρυση και δράση της.
- Διαίρεση του κεφαλαίου σε εταιρικές μερίδες
- Αποτελεί εταιρία με ορισμένη διάρκεια

- Περιορισμένη ευθύνη εταίρων ανάλογα με το κεφάλαιο εισφοράς
- Δημοκρατική διαδικασία αποφάσεων – πλειοψηφία
- Ύπαρξη τριών οργάνων διοίκησης, της Γενικής Συνέλευσης, του Ελεγκτή και του Διαχειριστή

Φορολογικά οι Ε.Π.Ε. έχουν την υποχρέωση από το νόμο να παρακρατούν το 5% των κερδών για το σχηματισμό αποθεματικού. Όταν το αποθεματικό φτάσει το 1/3 του εταιρικού κεφαλαίου, αυτή η υποχρέωση σταματά. Τα κέρδη κατανέμονται στους εταίρους σύμφωνα με το καταστατικό ή το κεφάλαιο συμμετοχής. Ακόμη οι Ε.Π.Ε. πρέπει να τηρούν βιβλία Γ' κατηγορίας.

Τα πλεονεκτήματα των Ε.Π.Ε. προσδιορίζονται συνοπτικά παρακάτω:

- Δεν υπάρχει κρατική εποπτεία.
- Οι αποφάσεις λαμβάνονται υπόψη με βάση την πλειοψηφία των εταίρων ανεξάρτητα από το ποσό των μεριδίων που διαθέτει.
- Οι ρυθμίσεις των σχέσεων ανάμεσα στους εταίρους γίνεται με κανόνες ενδοτικού δικαίου (δηλαδή κανόνες όπου η εφαρμογή τους μπορεί να αποκλεισθεί από την αντίθετη ιδιωτική βούληση)
- Κατά την έναρξη της επιχείρησης είναι απαραίτητη η ύπαρξη κεφαλαίου – μικρότερη από αυτή της Ανώνυμης εταιρίας. Κάθε εταίρος είναι υπεύθυνος για το ποσό της εισφοράς του.
- Αποτρέπονται τα προβλήματα που δημιουργούνται από θάνατο ή πτώχευση κάποιου εταίρου καθώς, υπάρχει δυνατότητα ρυθμίσεων ανάλογα με τις ανάγκες της εταιρίας.

Οι Ε.Π.Ε. που ανήκουν στις κοινωνικές επιχειρήσεις ενισχύουν την κοινωνική ένταξη ευπαθών κοινωνικά ομάδων. Πολλές φορές συμμετέχει στο εταιρικό κεφάλαιο η Τοπική Αυτοδιοίκηση η οποία, συμβάλλει στη συνεργασία και ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας.

3.9 ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΗΣ ΘΕΡΜΟΚΟΙΤΙΔΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Το μοντέλο της Θερμοκοιτίδας ξεκίνησε τη δεκαετία του 1980 στην Αμερική και το Ηνωμένο Βασίλειο και αργότερα προωθήθηκε στην Ευρώπη ως μέσο επιχειρηματικής ανάπτυξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Το μοντέλο της Θερμοκοιτίδας επιχειρήσεων αφορά την υποστήριξη νέων επιχειρήσεων από μια επιχείρηση – σύμβουλο. Συγκεκριμένα κάθε νέα επιχείρηση θα έχει το δικό της χώρο, εξοπλισμό, τηλέφωνα, Internet και θα μπορεί να χρησιμοποιεί όποιες υπηρεσίες επιθυμεί από την επιχείρηση – σύμβουλο με χαμηλότερο κόστος σε σχέση με τις αντίστοιχες υπηρεσίες έξω από τη Θερμοκοιτίδα αγορά.

Μερικές από τις παρεχόμενες υπηρεσίες είναι οι ακόλουθες: Επαγγελματικές συμβουλές, κοινή επαγγελματική στέγη, υπηρεσίες, υπηρεσίες μέσω διαδικτύου, διοικητικές υπηρεσίες, συμβουλευτική, ποιοτική έρευνα, νομική υποστήριξη, συμβουλές στρατηγικής και marketing, βάσεις δεδομένων, αίθουσες συνεδριάσεων και συνεδρίων, χώροι στάθμευσης, λογιστήρια, φύλαξη-καθαρισμός και συντήρηση κτιρίων, χρηματοδότηση αρχικού κεφαλαίου, ταχυδρομικές υπηρεσίες, διοικητική βοήθεια, γραμματειακή υποστήριξη, υπηρεσίες δικτύωσης-ανταλλαγή ιδεών κ.

3.10 ΕΤΑΙΡΙΕΣ ΛΑΙΚΗΣ ΒΑΣΗΣ

Οι Ε.Λ.Β. διέπονται από τον Νόμο 2190/1920. Παρά το γεγονός ότι διέπονται από το Νόμο των Ανώνυμων Εταιριών, το καταστατικό τους περιορίζει τον κεφαλαιοκρατικό χαρακτήρα που έχουν οι Ανώνυμες εταιρίες.

Έχουν έντονη κοινωνική ευθύνη και δράση και συμβάλλουν στην τοπική ανάπτυξη και απασχόληση του τοπικού εργατικού δυναμικού.

3.11 ΙΔΡΥΜΑΤΑ

Τα ιδρύματα αποτελούν μέρος του Τρίτου Τομέα καθώς διαθέτουν τους δικούς τους πόρους χρηματοδότησης των κοινωνικών δράσεων τους. Είναι ανεξάρτητα από Κυβερνήσεις και δημόσιες Αρχές. Διοικούνται από ανεξάρτητα διοικητικά συμβούλια.

Τα ιδρύματα μπορούν να ταξινομηθούν σε τέσσερις ομάδες ανάλογα με τη δράση τους.

- Ιδρύματα παροχής υπηρεσιών όπως κοινωνικές υπηρεσίες, υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης, κατάρτισης, ενημέρωσης, παροχή συμβουλών.
- Ιδρύματα άσκησης πίεσης. Έχουν σκοπό τον επηρεασμό της κοινής γνώμης για ένα σκοπό ή μια ομάδα.
- Ιδρύματα- ομάδες αλληλοβοήθειας. Αποτελούνται από ομάδες με κοινά ενδιαφέροντα που στηρίζουν η μία την άλλη.
- Ιδρύματα που έχουν ως σκοπό την υποστήριξη και τον συντονισμό. Είναι ενδιαμέσοι φορείς που συντονίζουν δραστηριότητες οργανώσεων, σωματείων ή παρέχουν ενημέρωση και υποστήριξη και συνδέουν τα σωματεία με τις δημόσιες αρχές.

3.12 ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Η Αυτοδιοίκηση μπορεί να συνιστά δικές της επιχειρήσεις ή να μετέχει σε επιχειρήσεις που συνιστά με άλλα νομικά ή φυσικά πρόσωπα, ή σε επιχειρήσεις που υπάρχουν για την εκτέλεση ή παραγωγή αγαθών ή υπηρεσιών με σκοπό την οικονομική εκμετάλλευση αυτών, προς όφελος των τοπικών κοινωνιών και την πραγματοποίηση εσόδων, (Ντούλια Θ. Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα).

Οι Δήμοι και οι Κοινότητες σύμφωνα με τον Νόμο 3463/2006 μπορούν να συνιστούν ή να συμμετέχουν σε επιχειρήσεις που ονομάζονται «επιχειρήσεις Ο.Τ.Α.» και μπορεί να έχουν τις παρακάτω μορφές:

- Ανώνυμες Εταιρίες Ο.Τ.Α.

Οι Ανώνυμες Εταιρίες Ο.Τ.Α. συνιστώνται από Δήμους, Κοινότητες, φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης ή τρίτους. Διέπονται από το άρθρο 252 και το συμβούλιο καθορίζει την επωνυμία, τον σκοπό, την κατηγορία, το κεφάλαιο, τη διάρκεια, την έδρα της επιχείρησης και κάθε άλλο στοιχείο που θα αποφασίσουν ότι είναι απαραίτητο.

Κατηγορίες Ο.Τ.Α. : Αναπτυξιακές Ανώνυμες Εταιρίες, Δημοτική/Κοινοτική Ανώνυμη Εταιρία, Επιχειρήσεις Ο.Τ.Α. ειδικού σκοπού.

- Δημοτικές ή Κοινοτικές Κοινωφελείς Επιχειρήσεις

Οι Δήμοι και οι Κοινότητες έχουν τη δυνατότητα να αναπτύξουν επιχειρήσεις Κοινωφελούς χαρακτήρα με συναφές αντικείμενο. Δεν επιτρέπεται η συμμετοχή Κοινωφελούς επιχείρησης σε άλλες επιχειρήσεις Ο.Τ.Α.. Η σύσταση Κοινωφελούς επιχείρησης γίνεται με πράξη του γενικού Γραμματέα της περιφέρειας και με απόφαση του Δημοτικού/Κοινοτικού συμβουλίου και δημοσιεύεται στην εφημερίδα της Κυβέρνησης. Οι επιχειρήσεις αυτές διέπονται από το Νόμο 3852/2010.

- Αστικές Εταιρίες Μη Κερδοσκοπικού Χαρακτήρα

Οι Αστικές Εταιρίες στις οποίες συμμετέχουν πρωτοβάθμιοι Ο.Τ.Α. διέπονται από το άρθρο 267 του Κώδικα Δήμου Κοινοτήτων. Αποτελούν ενώσεις δύο ή περισσότερων φυσικών ή νομικών προσώπων που συγκροτούνται με σύμβαση για κοινό σκοπό.

Όλες οι μορφές κοινωνικών επιχειρήσεων Ο.Τ.Α. συμβάλλουν στην τοπική ανάπτυξη μέσω της φροντίδας, απασχόλησης για τους κατοίκους και την φροντίδα για το περιβάλλον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

4. ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο 4^ο κεφάλαιο εξετάζονται ζητήματα Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, δυσκολίες ανάπτυξης κοινωνικών επιχειρήσεων στην Ελλάδα, Κοινωνικού Ελέγχου και Απολογισμού, προοπτικές και τρόποι ανάπτυξης του Τρίτου Τομέα σε παγκόσμιο επίπεδο.

4.2 ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η Κοινωνική Οικονομία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην Ελληνική κοινωνία και με το χρόνο δυναμώνει και εδραιώνεται. Ωστόσο η ανάπτυξή της αντιμετωπίζει αρκετά προβλήματα και δυσκολίες. Τα προβλήματα αυτά χωρίζονται σε εσωτερικά, εξωτερικά και γενικά.

1. Εξωτερικά χαρακτηρίζονται τα προβλήματα που αφορούν την πολιτεία, το πολιτικό, θεσμικό και χρηματοδοτικό περιβάλλον και την αρνητική εντύπωση που συνήθως έχει η κοινωνία απέναντι στις κοινωνικές επιχειρήσεις. Ενδεικτικά διακρίνονται στις παρακάτω κατηγορίες προβλήματα:
 - Ελλείψεις στον μηχανισμό υποστήριξης και ανάπτυξης των κοινωνικών επιχειρήσεων. Δεν υπάρχουν οι απαραίτητοι υποστηρικτικοί μηχανισμοί σύστασης, χρηματοδότησης και ανάπτυξης των επιχειρήσεων του Τρίτου Τομέα.
 - Έλλειψη ευνοϊκής μεταχείρισης σε φορολογικό πλαίσιο των κοινωνικών επιχειρήσεων.
 - Έλλειψη βοήθειας στην ανεύρεση αγορών και δικτύωσης.

- Έλλειψη επαρκών πολιτικών χρηματοδότησης και μη ύπαρξη εναλλακτικών πιστώσεων ή χρηματοδότησης.
 - Μη επαρκής ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των τραπεζών από την Τράπεζα της Ελλάδας για την υιοθέτηση εναλλακτικών πιστώσεων.
 - Μη επαρκή μέτρα από πολιτικούς για ζητήματα Κοινωνικής Οικονομίας.
 - Έλλειψη επαρκούς και συνεχούς εκπαίδευσης των εν δυνάμει και υπαρχόντων κοινωνικών επιχειρήσεων.
 - Μη ύπαρξη χρηματοδοτικού πακέτου για τις εν δυνάμει και υπάρχουσες επιχειρήσεις.
 - Έλλειψη συστήματος αξιολόγησης και πιστοποίησης παραγόμενου κοινωνικού οφέλους με συγκεκριμένους δείκτες (πχ δείκτης κοινωνικού παραγόμενου οφέλους, δείκτης επίτευξης απασχολησιμότητας για ευπαθείς ομάδες, δείκτης κάλυψης κοινωνικών αναγκών, δείκτης κινητοποίησης κοινωνικού τοπικού κεφαλαίου).
2. Τα εσωτερικά προβλήματα αφορούν τις ίδιες τις επιχειρήσεις και τους οργανισμούς. Τα παρακάτω ενδεικτικά προβλήματα δίνουν μια εικόνα.
- Έλλειψη συνεταιριστικής κουλτούρας και ύπαρξη καχυποψίας σε συλλογικά επιχειρηματικά σχήματα.
 - Μη επαρκής ή ανύπαρκτη δικτύωση.
 - Μη επαρκής εκπαίδευση σε βασικά ζητήματα και δεξιότητες.
 - Έλλειψη επαρκούς εμπειρίας.
 - Περιορισμένη δυνατότητα στη δικτύωση με στόχο τις επιχειρηματικές συμφωνίες.
 - Μικρή ενθάρρυνση για ανάληψη επιχειρήσεων από το τοπικό περιβάλλον.
 - Δυσκολία στην προώθηση των προϊόντων.
 - Δυσκολία χρηματοδότησης και επιχορήγησης.
3. Τα γενικά προβλήματα προέρχονται από το επιχειρηματικό περιβάλλον και τη πολιτεία.

- Έλλειψη κουλτούρας και γνώσης για τα οφέλη της Κοινωνικής Οικονομίας.
- Χαμηλός βαθμός συμμετοχής και ευαισθητοποίησης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε επιχειρηματικά σχέδια της Κοινωνικής Οικονομίας που πολλές φορές οφείλεται στη δυσπιστία της τοπικής κοινωνίας.
- Μη αποδοχή των γυναικών ως σημαντικών οικονομικών παραγόντων στο κοινωνικό έργο.

Για να αντιμετωπιστούν τα παραπάνω προβλήματα – εμπόδια θα πρέπει πρώτα να αναγνωρισθούν από τους αρμόδιους φορείς έτσι ώστε να υπάρξουν οι κατάλληλοι διορθωτικοί μηχανισμοί από πλευράς πολιτείας και επιχειρήσεων (κοινωνικών). Ειδικότερα από τη μεριά των επιχειρήσεων η αντιμετώπιση θα πρέπει να είναι πιο γρήγορη και άμεση. Είναι φανερό πως όπως κάθε απλή επιχείρηση έτσι και ο Τρίτος Τομέας αντιμετωπίζει προβλήματα και ελλείψεις. Για αυτό το λόγο θα πρέπει να αναγνωρίζονται και να αντιμετωπίζονται άμεσα από τα εμπλεκόμενα μέλη.

4.3 ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΤΟΜΕΑ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Η δράση του Τρίτου Τομέα απευθύνεται κυρίως σε ομάδες πληθυσμού που είναι λιγότερο ευνοημένες και για τις οποίες η απασχόληση σε Κοινωνικές επιχειρήσεις πολλές φορές αποτελεί τη μοναδική τους ευκαιρία. Ακόμη τα περισσότερα άτομα που απασχολούνται σε κοινωνικές επιχειρήσεις δεν έχουν υψηλά εκπαιδευτικά και επαγγελματικά προσόντα. Από την μεριά της διοίκησης έχει παρατηρηθεί ότι η διαχείριση οργανισμών και επιχειρήσεων του Τρίτου Τομέα απαιτεί ειδικές δεξιότητες, γνώσεις και ικανότητες. Άρα είναι προφανές πως χρειάζεται επιμόρφωση των απασχολούμενων και βελτίωση των μηχανισμών ελέγχου για την ποιότητα των υπηρεσιών.

Η βελτίωση διαφόρων μηχανισμών όπως η χρηματοδότηση, η πληροφόρηση, η σύνδεση μεταξύ των Δομών, τα επιχειρηματικά σχέδια κ.α. είναι απαραίτητη για τη βιωσιμότητα και ανάπτυξη των Κοινωνικών επιχειρήσεων. Επιπροσθέτως θα πρέπει να επιτύχουν στόχους και να

βρουν μηχανισμούς που να αυξάνουν την ανταγωνιστικότητα τους σε υπηρεσίες και προϊόντα που προσφέρουν (πχ μέσω συστημάτων αξιολόγησης της προστιθέμενης αξίας).

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2003), «Οι νέοι πρωταγωνιστές της απασχόλησης» η ενίσχυση του Κοινωνικού Τομέα είναι απαραίτητη και από τις δύο πλευρές, πολιτείας και ιδίων επιχειρήσεων.

Συγκεκριμένα από την πλευρά της πολιτείας θα πρέπει να υπάρχει υποστήριξη στους παρακάτω τομείς.

- Αγορές και Εμπορία.
- Συμβουλές και έρευνα (στις διαπραγματεύσεις, στην ανάπτυξη, τιμές υπηρεσιών-προϊόντων).
- Διοικητική υποστήριξη
- Οικονομική υποστήριξη (επιχορηγήσεις, δάνεια, κα.).
- Προώθηση της εικόνας και του έργου των Κοινωνικών επιχειρήσεων στις Κυβερνήσεις με στόχο τις ευνοϊκότερες ρυθμίσεις σε φορολογικά, νομοθετικά ζητήματα.
- Χρηματοδοτική υποστήριξη. Λόγω της δυσκολίας που υπάρχει στην πρόσβαση των Κοινωνικών επιχειρήσεων στις κλασσικές πηγές χρηματοδότησης, έχουν αναπτυχθεί νέα μέσα όπως κοινωνικά αμοιβαία κεφάλαια, η Μικροπίστωση και κουπόνια παροχής υπηρεσιών.
- Συνεχής και δωρεάν εκπαίδευση στους κοινωνικούς επιχειρηματίες και εργαζομένους.
- Υιοθέτηση συστήματος πιστοποίησης και αξιολόγησης κοινωνικής ωφέλειας.

Από την πλευρά των ιδίων των επιχειρήσεων:

- Δικτύωση με τοπικούς φορείς, ιδιωτικό τομέα και άλλες Κοινωνικές επιχειρήσεις.
- Εξειδίκευση, εκπαίδευση και κατάρτιση των εργαζομένων.
- Πιστοποίηση του κοινωνικού έργου και χαρακτήρα της κοινωνικής επιχείρησης.
- Διαφανές σύστημα αξιολόγησης κοινωνικής παροχής και ωφέλειας.

- Ανάπτυξη κοινωνικού κεφαλαίου μέσω των εθελοντών, των χρηστών, φορέων που θα μπορούσαν να συμβάλλουν στα σχέδια της επιχείρησης.

4.4 ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Η ανάπτυξη του Τρίτου Τομέα εξαρτάται από τις ανάγκες και την πίεση της εκάστοτε κοινωνίας και τη βούληση της κυβέρνησης. Τα Ευρωπαϊκά προγράμματα δεν αρκούν στην ενίσχυση των κοινωνικών επιχειρήσεων. Θα πρέπει να υπάρξει ενημέρωση και κινητοποίηση της ίδιας της κοινωνίας και από τη μεριά του κράτους εθνικές πολιτικές που να βοηθούν στην ευαισθητοποίηση και κοινωνική δράση των πολιτών.

Στην Ελλάδα σύμφωνα με το υπουργείο Απασχόλησης και το Εθνικό θεματικό δίκτυο της κ.π. Equal (2001-2005) υποστηρίχτηκαν οι παρακάτω προτάσεις για την ανάπτυξη του Τρίτου Τομέα.

- Θεσμικό και Νομικό πλαίσιο οριοθέτησης των δραστηριοτήτων του τομέα και των κοινωνικών επιχειρήσεων.
- Νομικό πλαίσιο που να περιλαμβάνει όλες τις μορφές κοινωνικών επιχειρήσεων.
- Πιο ευνοϊκό φορολογικό πλαίσιο για τις κοινωνικές επιχειρήσεις.
- Χρηματοδοτικό πλαίσιο που να ενισχύει τις κοινωνικές επιχειρήσεις.
- Εναλλακτικές χρηματοδοτήσεις και μικροπιστώσεις για κοινωνικές επιχειρήσεις και άνεργα άτομα.
- Προώθηση προϊόντων ή υπηρεσιών του τομέα.
- Δημιουργία παρατηρητηρίου της κοινωνικής οικονομίας από το κράτος.
- Κατάρτιση και δωρεάν εκπαίδευση των στελεχών και εργαζομένων των κοινωνικών επιχειρήσεων σε βασικές δεξιότητες, τεχνικές-οργανωτικές δεξιότητες, κοινωνικές και ατομικές.
- Συνεργασία ανάμεσα στον ιδιωτικό τομέα και τις κοινωνικές επιχειρήσεις.

- Χρηματοδοτική και διοικητική στήριξη από φορέα της περιφέρειας ή πρωτεύουσας νομού.
- Δημιουργία συστήματος αξιολόγησης και πιστοποίησης με δείκτες κοινωνικής ωφέλειας που προκαλείται από επιχειρήσεις του Τρίτου Τομέα όπως, κοινωνικό παραγόμενο όφελος, απασχόλησης σε ευπαθείς ομάδες, κινητοποίηση τοπικού κεφαλαίου.

Οι παραπάνω προτάσεις θα μπορέσουν να υιοθετηθούν εφόσον υπάρξει αλλαγή στην πολιτική και στρατηγική της Κοινωνικής Οικονομίας. Η ανάπτυξη του Τρίτου Τομέα εξαρτάται από τις κοινωνικές ανάγκες της πολιτείας όπως είναι η ανεργία, η υγεία και πρόνοια, ο πολιτισμός, το περιβάλλον, κτλ. και την βούληση της εκάστοτε κυβέρνησης.

4.5 ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ (Ε.Κ.Ε.)

Σε περίοδο οικονομικής κρίσης που διανύουμε το θέμα της Κοινωνικής Εταιρικής ευθύνης είναι πιο επίκαιρο από ποτέ. Η κοινωνία κρίνει πλέον εκτός από την ποιότητα των προϊόντων που προσφέρουν οι επιχειρήσεις, τις υπηρεσίες που προσφέρει, τις επιπτώσεις στο περιβάλλον και τη γενική κοινωνική της ευαισθητοποίηση και προσφορά.

Ως Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη ορίζεται η εφαρμοζόμενη από επιχειρήσεις πολιτική, η οποία αφορά δράσεις, ενέργειες και προγράμματα κοινωνικού, περιβαλλοντικού, πολιτιστικού, εκπαιδευτικού και ερευνητικού χαρακτήρα (Εξωτερική Ε.Κ.Ε.), καθώς και σε δράσεις, οι οποίες αφορούν στην ανθρωποκεντρική και δίκαιη πολιτική ανθρώπινων πόρων, τον σεβασμό των δικαιωμάτων των εργαζομένων, κανόνες υγιεινής και ασφάλειας, την ενίσχυση του κοινωνικού διαλόγου, την εξασφάλιση των συνδικαλιστικών δικαιωμάτων, τον σεβασμό των συλλογικών συμβάσεων (Εσωτερική Ε.Κ.Ε) , (1. Μαργαριτίδου Β. (2004), σ. 94, Εθελοντισμός ΜΚΟ, Κοινωνία των Πολιτών, 2. Ευσταθόπουλος Γ., Βουλγαράκης Α., Μιχαρικόπουλος Δ., (2005), σ. 54, Σύστημα Κοινωνικού Ελέγχου και Αξιολόγησης Κοινωνικών Επιχειρήσεων), (Ντούλια Θ).

Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη αποτελεί προϋπόθεση για την αειφόρο ανάπτυξη και αποτελείται από τέσσερις άξονες:

- Κοινωνία

- Οικονομία
- Ανθρώπινο Δυναμικό
- Περιβάλλον

Οι επιχειρήσεις μέσα από την Ε.Κ.Ε. έχουν σαν στόχο να καθορίσουν την «ηθική» πολιτική και στρατηγική τους οι οποίες, θα έχουν αντίκτυπο στις εργασιακές σχέσεις, στην κοινωνία και το περιβάλλον.

Παραδείγματα τέτοιων πολιτικών είναι:

- Η ανάπτυξη της κοινωνικής αλληλεγγύης
- Η κοινωνική συνοχή και ιδιαίτερα αποκλεισμένων ομάδων
- Η προστασία του πολιτισμού
- Η προστασία του περιβάλλοντος
- Οι καλές συνθήκες εργασίας (υγιεινή, ασφάλεια)
- Δημοκρατικός έλεγχος και προώθηση ίσων ευκαιριών κα.

Οι δράσεις και το έργο των Ε.Κ.Ε. προσφέρουν όφελος στις ίδιες τις επιχειρήσεις, στους εργαζόμενους και στην κοινωνία και το περιβάλλον.

Πιο αναλυτικά:

- Στις ίδιες τις επιχειρήσεις δημιουργούν όφελος αφού μέσω του καλού ονόματος που αποκτούν προσελκύουν νέα πελατεία και διευρύνουν το αγοραστικό τους κοινό.
- Στους εργαζόμενους μέσω της προστασίας της υγείας και ασφάλειας τους, έχουν καλές σχέσεις με τους εργοδότες και αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να ευδοκιμεί και η ίδια η επιχείρηση.
- Στην κοινωνία, το περιβάλλον του πολιτισμού και αποκλεισμένων ομάδων μέσω των δράσεων που αναπτύσσονται.

Καταλήγουμε πως μέσα από τη δράση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης ολόκληρη η πολιτεία επωφελείται και δημιουργείται ένα ευοίωνο όραμα για το μέλλον.

4.6 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ

Όπως είναι γνωστό οι επιχειρήσεις οφείλουν κάθε χρόνο να καταθέτουν οικονομικούς απολογισμούς και ελέγχους μέσω της λογιστικής. Από το 1992 όμως, εκτός από οικονομικό απολογισμό αναπτύχθηκε και η πρακτική κατάρτισης Κοινωνικών και Περιβαλλοντικών απολογισμών.

Αυτή η παγκόσμια πρωτοβουλία εφαρμόστηκε από τον οργανισμό Global Reporting Initiative. Πρόκειται για μια διεθνή ανεξάρτητη οργάνωση που βοηθά επιχειρήσεις, κυβερνήσεις και οργανώσεις να καταλάβουν και να επικοινωνήσουν με τις επιπτώσεις που αποφέρουν οι δραστηριότητες τους σε θέματα όπως η κλιματική αλλαγή, ανθρώπινα δικαιώματα και διαφθορά. Η G.R.I. έχει εκδώσει οδηγίες, δείκτες και διεθνή πρότυπα για να υποστηριχθεί ένας έγκυρος Κοινωνικός Απολογισμός. Αυτός είναι ο τρόπος με τον οποίο αξιολογούνται οι επιχειρήσεις για την οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική τους δράση και ευθύνη. Περίπου 1000 επιχειρήσεις σε 65 χώρες χρησιμοποιούν ήδη το πρότυπο G.R.I..

Εννοιολογικοί προσδιορισμοί

Κοινωνικός Απολογισμός ορίζεται σύμφωνα με τον Freer Sparkley το εργαλείο αξιολόγησης δράσεων Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης που αναλαμβάνονται από τις επιχειρήσεις και το οποίο έχει ως αντικείμενο την εξέταση, καταγραφή και αξιολόγηση μη οικονομικών παραγόντων (κοινωνικών σκοπών και πρακτικών) και περιλαμβάνει πληροφορίες και συμπεράσματα, τα οποία δημοσιεύονται από τις επιχειρήσεις προς όλους τους επωφελούμενους (εργαζόμενους, πελάτες, κοινωνία) , (Ευσταθόπουλος Γ., Βουλγαράκη Α., Μιχαρικόπουλος Δ. (2005), σ. 44), Ντούλια Θ.

Κοινωνικός Έλεγχος ορίζεται η μέθοδος ελέγχου, επισκόπησης και αποτίμησης των κοινωνικών λογαριασμών και δράσεων Ε.Κ.Ε. των επιχειρήσεων με βάση την οποία οι επιχειρήσεις και οργανώσεις έχουν τη δυνατότητα να σχεδιάζουν, να διαχειρίζονται και να εκτιμούν μη οικονομικές δραστηριότητες και να παρακολουθούν τις εξωτερικές και εσωτερικές επιπτώσεις των κοινωνικών και εμπορικών εργασιών τους,

(Ευσταθόπουλος Γ., Βουλγαράκη Α., Μιχαρικόπουλος Δ. (2005),σ.55)., Ντούλια Θ.

Κοινωνική Λογιστική ορίζεται το εργαλείο μέσω του οποίου μία επιχείρηση ή ένας οργανισμός συλλέγει, αναλύει και ερμηνεύει περιγραφικές και ποσοτικές πληροφορίες για να προβεί σε έλεγχο των επιδόσεων της, (Ευσταθόπουλος Γ., Βουλγαράκη Α., Μιχαρικόπουλος Δ. (2005),σ.55). , Ντούλια Θ.

Από τους παραπάνω ορισμούς γίνεται φανερό πως Κοινωνικός Απολογισμός χρησιμοποιεί τις διαδικασίες και τα εργαλεία της Κοινωνικής Λογιστικής και του Κοινωνικού Ελέγχου για να μπορέσει να αξιολογήσει την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη των επιχειρήσεων.

Μέσα από τον Κοινωνικό Απολογισμό η επιχείρηση γίνεται πιο ανταγωνιστική και κερδοφόρα μέσα από τις καλές εργασιακές σχέσεις, που κάνουν τους εργαζόμενους πιο αποδοτικούς και την αυξανόμενη πελατεία που διατηρείται. Ως εκ τούτου οι πελάτες, οι εργαζόμενοι, οι εθελοντές, οι χρηματοδότες, οι εταίροι και οι θεσμικοί φορείς είναι ευχαριστημένοι και επωφελούνται από την παραπάνω διαδικασία. Έτσι συνολικά η κοινωνία (τοπική και ευρύτερη) επωφελείται, ακμάζει και εξελίσσεται.

Η Μεθοδολογία που ακολουθείται για το σύστημα του Κοινωνικού Ελέγχου είναι η ακόλουθη:

- Προσδιορισμός της αποστολής, δραστηριοτήτων, αρχών και στόχων της επιχείρησης.
- Καθορισμός δεικτών, μεθοδολογίας και πληροφοριών που απαιτούνται για τον Κοινωνικό Έλεγχο.
- Αξιοποίηση των στοιχείων που συλλέχτηκαν μέσα στο έτος.
- Εκτέλεση Κοινωνικού ελέγχου.

Για τις κοινωνικές επιχειρήσεις και την τοπική κοινότητα ο κοινωνικός απολογισμός και έλεγχος αποτελεί πολύ σημαντικό εργαλείο καθώς, με αυτόν τον τρόπο διαπιστώνονται και παρουσιάζονται οι αξίες που πρεσβεύουν και οι κοινωνικοί στόχοι που έχουν ορισθεί.

Παρόλα αυτά είναι σημαντικό όλες οι επιχειρήσεις να υιοθετούν τις δράσεις της Ε.Κ.Ε. ώστε να γίνονται πιο ελκυστικές και ανταγωνιστικές στο αγοραστικό κοινό και την τοπική κοινωνία. Ακόμη με αυτόν τον

τρόπο υπάρχει όφελος για το περιβάλλον, τον πολιτισμό, τις ομάδες πληθυσμού που είναι αποκλεισμένες και προωθείται η βιώσιμη ανάπτυξη.

4.7 ΜΕΤΡΗΣΗ ΕΠΙΔΟΣΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις θα πρέπει να βρουν τρόπο να μετράνε με συστηματικό τρόπο τις επιδόσεις τους ούτως ώστε να βοηθηθούν στη λήψη των αποφάσεων και να εξασφαλίσουν την ευθύνη τους απέναντι στα ενδιαφερόμενα μέλη. Ακόμη για να είναι το ίδιο αποτελεσματικοί με τις επιχειρήσεις της αγοράς θα πρέπει να είναι εφευρετικοί στον τρόπο μέτρησης της επίδοσης τους. Το πιο γνωστό και χρήσιμο εργαλείο μέτρησης επίδοσης των κοινωνικών επιχειρήσεων ονομάζεται SROI (social return of investment–κοινωνική απόδοση της επένδυσης).

Ένα άλλο εργαλείο μέτρησης ονομάζεται SIMPLE. Το μοντέλο αυτό υιοθετεί μια προσέγγιση πέντε φάσεων για τη μέτρηση των επιπτώσεων. Σύμφωνα με τους συγγραφείς αυτά τα πέντε βήματα βοηθούν τους διαχειριστές : να αντιληφθούν το πρόβλημα των επιπτώσεων (SCOPE IT), να προσδιορίσουν και να ιεραρχήσουν τις επιπτώσεις της μέτρησης (MAP IT), να αναπτύξουν κατάλληλα μέτρα (TRACK IT) · (TELL IT) και να ενσωματώσουν τα αποτελέσματα στη λήψη αποφάσεων διαχείρισης και την κουλτούρα του οργανισμού (EMBED IT).

Το εργαλείο μέτρησης αποδοτικότητας που θα χρησιμοποιηθεί εξαρτάται από τη μορφή, το μέγεθος της κοινωνικής επιχείρησης, το περιβάλλον και το αντικείμενο στο οποίο δραστηριοποιείται και πολλούς άλλους παράγοντες. Είναι γεγονός πως υπάρχουν πολλοί τρόποι και συστήματα μέτρησης για κερδοσκοπικούς οργανισμούς που χρησιμοποιούν όταν αξιολογούν τις επιδόσεις τους. Όταν εξετάζεται η μέτρηση και η αναφορά για κοινωνικά ζητήματα, το εύρος των μέσων γίνεται πολύ πιο περιορισμένο. Επίσης, η εμπειρική έρευνα σε αυτό το θέμα παραμένει σχετικά χαμηλή μέχρι στιγμής. Η κοινωνική επιχειρηματικότητα πρέπει να αντιμετωπίσει προβλήματα που δεν αφορούν την επιχειρηματικότητα που οδηγείται μόνο από τα κέρδη και είναι περιττό να πούμε ότι η μέτρηση είναι πρόκληση χωρίς τα κατάλληλα μέσα και την επαρκή συνειδητοποίηση της διαδικασίας. Ακόμη και αν η μέτρηση των επιδόσεων στις κοινωνικές επιχειρήσεις

είναι απαραίτητη, οι κοινωνικοί επιχειρηματίες πρέπει να λάβουν υπόψη ότι το ίδιο σημαντικό είναι και η ίδρυση της κοινωνικής αξίας και πώς μετριέται αυτή είναι δευτερεύον ερώτημα και από την άλλη με τη μέτρηση της δημιουργημένης κοινωνικής αξίας τα αποτελέσματα των μέτρων μπορεί να ποικίλουν ανάλογα με το χρησιμοποιούμενο εργαλείο μέτρησης, (PERSE, Performance measurement of Social Enterprises– Ερευνητικό πρόγραμμα του EMES για την κοινωνικό- οικονομική απόδοση των κοινωνικών επιχειρήσεων).

4.8 Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Τα τελευταία χρόνια ο Τρίτος Τομέας έχει παρουσιάσει εντυπωσιακή ανάπτυξη. Η σημαντική άνοδος του αποδίδεται εν μέρει στην ολοένα πιο αισθητή ανάγκη κάλυψης του κενού που άφησε η απομάκρυνση τόσο του ιδιωτικού όσο και του δημοσίου τομέα από τις τοπικές κοινότητες.

Ο Τρίτος Τομέας αυξάνεται σε όλες τις χώρες του κόσμου τόσο τις αναπτυγμένες όσο και στις αναπτυσσόμενες με διαφορετική ένταση και ρόλο. Στις αναπτυσσόμενες χώρες του νότιου ημισφαιρίου όπου, η επίσημη οικονομία της αγοράς είναι σχεδόν ανύπαρκτη, οι οργανώσεις της κοινωνικής οικονομίας παίζουν διαφορετικό και πολύ σημαντικό ρόλο. Στις χώρες αυτές που η φτώχεια είναι τεράστια οι οργανώσεις του Τρίτου Τομέα αποτελούν μονόδρομο για την πλειοψηφία του πληθυσμού. Αντίθετα σε ανεπτυγμένες χώρες οι κοινωνικές επιχειρήσεις αναλαμβάνουν δραστηριότητες που συχνά η αγορά παραμελεί (πχ προστασία σε αστέγους, προγράμματα βοήθειας σε ανέργους) και παίζει έναν βοηθητικό – συμπληρωματικό ρόλο.

Ακόμη ο σημαντικός ρόλος της κοινωνικής οικονομίας παγκοσμίως προσδιορίζεται και από τις συνέπειες της τεχνολογικής προόδου. Μετά την Τρίτη Βιομηχανική Επανάσταση εκατομμύρια εργαζόμενοι περνούν στο περιθώριο καθώς αντικαθίστανται από μηχανικά υποκατάστατα. Οι οργανώσεις του Τρίτου Τομέα θα αποτελέσουν τα αλεξικέραυνα των ανέργων. Μέσω του πνεύματος της δημοκρατικής συμμετοχής θα

καθορίζεται η επιτυχία του ανεξάρτητου τομέα για την ομαλή μετάβαση στην μετά-αγοράς εποχή. Με την συρρίκνωση των εργασιών στην επίσημη αγορά η κοινωνική οικονομία αποτελεί την ελπίδα για την καθιέρωση ενός εναλλακτικού θεσμικού πλαισίου σε έναν μεταβατικό πολιτισμό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Μέσα από την ανάλυση των προηγούμενων κεφαλαίων έγινε σαφές πως η Κοινωνική Οικονομία αναπτύσσεται ταχύτατα. Είναι αναγκαία προσπάθεια από όλες τις χώρες να συνειδητοποιήσουν τη σπουδαιότητα και τον σημαντικό ρόλο που θα διαδραματίσει ο Τρίτος Τομέας στο μέλλον για την αντιμετώπιση της παγκόσμιας κρίσης.

Η αποτυχία των νέο κλασσικών οικονομιών απεικονίζεται στην οικονομική κρίση στην οποία έχουν περιέλθει οι περισσότερες χώρες στον κόσμο στις οποίες, ο άνθρωπος και οι ανάγκες του βρίσκονται στο περιθώριο και μοναδικός στόχος είναι το κέρδος. Ως εκ τούτου οι επιχειρήσεις, οι κυβερνήσεις και φορείς του Τρίτου Τομέα στρέφονται σε δραστηριότητες με πρωταρχικό ρόλο την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία.

Μέσα από τις δράσεις της Κοινωνικής Οικονομίας, οι οποίες δράσεις αυξάνονται με ταχύτατους ρυθμούς, ανοίγονται δρόμοι διεξόδου σε κοινωνικά και ανθρωπιστικά προβλήματα μείζονος σημασίας όπως η ανεργία, η βοήθεια αποκλεισμένων κοινωνικά ομάδων στην εκπαίδευση και την απασχόληση, η τοπική υπανάπτυξη, η πολιτιστική ανάπτυξη και η προστασία του περιβάλλοντος.

Η Ελλάδα, ο Ευρωπαϊκός νότος, η Λατινική Αμερική και η Ασία είναι από τις πρώτες χώρες και ηπείρους που έχουν υποστεί τις συνέπειες των νέο κλασσικών οικονομιών. Η ανθρωπιστική κρίση που υφίστανται τις αναγκάζουν να στραφούν σε νέα μοντέλα επιχειρήσεων με οικονομικά αλλά και κοινωνικά κίνητρα. Έτσι οι επιχειρήσεις της Κοινωνικής Οικονομίας αυξάνονται συνεχώς. Στην Ευρώπη συγκεκριμένα απασχολούνται πάνω από 14,5 εκατ. εργαζόμενοι που αντιστοιχούν στο 6,5% του ενεργού πληθυσμού των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 27 και γύρω στο 7,4% του ενεργού πληθυσμού των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 15. Οι θέσεις εργασίας αυξήθηκαν το 2002-2003 και το 2009-2010 από 11 εκατ. σε 14,5 εκατ. σύμφωνα με το Παγκόσμιο Παρατηρητήριο Συνεταιρισμών (World Cooperative Monitor) του Euricse και της Διεθνής Συνεταιριστικής Ένωσης (www.monitor.coop).

Στην Ελλάδα όμως η Κοινωνική Οικονομία και οι κοινωνικές επιχειρήσεις δεν έχουν την ίδια ανάπτυξη σε σχέση με τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο βασικότερος λόγος είναι η έλλειψη θεσμικού πλαισίου που δεν βοηθάει τις κοινωνικές επιχειρήσεις να οργανωθούν και να αναπτυχθούν. Συγκεκριμένα τα τέσσερα βασικότερα προβλήματα αναφέρονται ενδεικτικά παρακάτω:

1. Έλλειψη κατάλληλων χρηματοδοτικών εργαλείων. Για την ανάπτυξη των κοινωνικών επιχειρήσεων απαιτείται διαμόρφωση κατάλληλων χρηματοδοτικών εργαλείων τόσο με τη μορφή χρηματοδότησης όσο και με την παροχή χαμηλότοκων δανείων.
2. Μη προσαρμοσμένο φορολογικό σύστημα. Μια κοινωνική εταιρία δεν μπορεί να παρουσιάσει πλεόνασμα και να το μεταφέρει στην επόμενη χρήση καθώς η εφορία θα το φορολογήσει ως κέρδος. Ακόμη θα ήταν προς όφελος της ανάπτυξης των κοινωνικών εταιριών η διευκόλυνση των δωρεών και χορηγιών.
3. Μη κατάλληλο νομοθετικό πλαίσιο για τις κοινωνικές επιχειρήσεις.
4. Μη εξειδικευμένο προσωπικό. Η διαμόρφωση ευέλικτων και κατάλληλων προγραμμάτων συνεχιζόμενης κατάρτισης για ανέργους θα βοηθούσε αισθητά τις ανάγκες και το έργο των κοινωνικών επιχειρήσεων.

Ωστόσο, για να υπάρξει ουσιαστική λύση στα προβλήματα που επέφεραν οι πολιτικές της Οικονομίας της Αγοράς θα πρέπει να υπάρξει νέα πολιτική οικονομικής και κοινωνικής διάρθρωσης στην κοινωνία, να δημιουργηθεί ένα νέο μοντέλο ζωής και ανάπτυξης, να μεταβληθεί η πολιτική βούληση και να αλλάξουν οι θεσμοί καθώς και οι νομικές και πολιτικές συνθήκες. Ακόμη θα ήταν σκόπιμο όλες οι επιχειρήσεις να διέπονται από δραστηριότητες Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, κοινωνικού ελέγχου και απολογισμού ώστε να προσφέρουν κι αυτές σε κάποιο βαθμό στην τοπική κοινωνία, στο περιβάλλον, τον πολιτισμό και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Με άλλα λόγια θα πρέπει να υπάρξει μια ριζική αλλαγή από τις κυβερνήσεις, τις επιχειρήσεις και την ίδια την κοινωνία ούτως ώστε να μπορέσει να αναπτυχθεί σωστά και με γερά θεμέλια η Κοινωνική Οικονομία η οποία, αποτελεί το ανάχωμα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης.

Η Κοινωνική Οικονομία αποσκοπεί μέσα από συλλογικές πρωτοβουλίες πολιτών στην δημοκρατικοποίηση της οικονομίας και στην εγκαθίδρυση μιας νέας οικονομικής οργάνωσης και ενός διαφορετικού πολιτικού σχεδίου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

- Τάκης Νικολόπουλος, Δημήτρης Καπογιάννης , «Εισαγωγή στην Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία»
- «Κοινωνική οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα», Οδηγός για την Κοινωνική Ευρώπη, Τεύχος 4
- Θεοδώρα Ντούλια, «Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα», Μια δυναμική προοπτική ενάντια στην οικονομική κρίση
- Ολίβια Κυριακίδου, Ελένη Σαλάβου, « Κοινωνική Επιχειρηματικότητα»
- Κωνσταντίνου Λ. Παπαγεωργίου « Βιώσιμη, Συνεταιριστική Οικονομία»
- Χρυσάκης Μ., Ζιώμας Δ., Χατζανιώτης Δ., Καραμητροπούλου Ντ., «Προοπτικές Απασχόλησης στον Τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας»
- Άρθρα στην εφημερίδα Καθημερινή, Μανδράκου Αλ., (14-8-2006 & 5-11-2006)

Ξενόγλωσση

- Jeremy Rifcin, «Το τέλος της εργασίας και το μέλλον της»
- Borgaza C., Defourny J., “The emergence of social enterprise”
- Ecotec, “Evaluation of the third system and employment pilot action – final report, Ecotec research and consulting limited”, Βρυξέλλες
- CIRIEC (1999), “THE ENTERPRISES AND ORGANIZATIONS OF THE THIRD SYSTEM:A STRATEGIC CHALLENGE FOR EMPLOYMENT, Pilot Action « Third System and Employment » of the European Commission, Centre international de recherches et d'information sur l'économie publique, sociale et cooperative”

- PERSE (Performance of Social Enterprises)- Ερευνητικό πρόγραμμα του EMES για την κοινωνικό-οικονομική απόδοση των κοινωνικών επιχειρήσεων
- Yunus Muhammad, “Creating a World without Poverty”
- Eurostat Statistics, 2007